

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

3^E JAARGANG

WOENSDAG 22 MEI 1918

No. 125

INHOUD

EENHEID VAN CRISISBELEID door <i>Mr. G. W. J. Bruins</i>	Blz. 441
De regeling van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië door <i>H. Colijn</i>	443
Het wetsontwerp tot wijziging der O. W. belastingwet 1916	444
Werkloosheid en Voedselproductie door <i>K. Dilling</i>	445
Uitbreiding der Nederlandsche handelsbetrekkingen met de West en omgeving III door <i>W. R. Menkman</i>	448
De vermindering van onzen veestapel	449
Vreemdelingenpolitie door <i>J. Krabbe</i>	450
Binnenvaart	450
De Fransch-Nederlandsche handel	452
AANTEKENINGEN:	
Spoorwegen in de Boven-Kongo	453
De handel van de V. S. in 1917	453
Het afzetcontingent voor Kali in 1918	453
Amerik. lezing van de inbeslagneming onzer schepen.	454
BOEKAANKONDIGING o. m.:	
Mr. J. H. W. Swellengrebel: De Spaarbank te Rotterdam	454
Mr. P. J. M. Aalberse e. a.: Sociaal Jaarboek voor Nederland, 1918 I	454
INGEZONDEN STUKKEN:	
Wetsontwerp ter wering van buitenlandsche fondsen..	455
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	455
MAANDCIJFERS:	
Ontvangsten van Spoor- en Tramwegmaatschappijen..	456
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

21 MEI 1918.

Ook deze berichtswEEK was de geldmarkt weder ruim. Tot de medio bleven de noteringen onveranderd en was er iets minder aanbod van geld, vooral van callgeld, maar daarna nam de geldruimte sterk toe, zoodat de prolongatierente op 2½ pCt. terugliep. Ook particulier discounto was lager. De stemming was hier echter meer verdeeld, omdat het vooruitzicht van de uitgifte van schatkistpapier, de nemers van discounto eenigszins terughoudend maakte. De noteringen wisselden tusschen 2¾ en 3¼ pCt., terwijl een enkelen dag eenige kleine posten prima papier à 2½ pCt. plaatsing vonden.

* * *

De inschrijving op het schatkistpapier had een gunstig verloop. Ingeschreven werd voor f 57.078.000,—. Toegewezen werden f 7.940.000,— driemaandspromessen à f 993,38; f 14.870.000,— zesmaandspromessen à f 986,01 en f 11.680.000,— jaarbiljetten à f 1.009,25; gevende een netto rendement van resp. 2⁵/₈, 2³/₄ en 3¹¹/₁₆ percent.

* * *

De wisselmarkt was zeer opgewonden. Het grootste gedeelte der week overheerschte een buitengewoon flauwe stemming en was er voor verschillende wissels slechts met moeite plaatsing te vinden. Vooral de Ententewissels waren sterk aangeboden en bereikten

nieuwe laagtestanden. Londen noteerde 9.20, New York 1.94, Parijs 34.—. Maar ook Berlijn en Weenen waren zeer flauw ca. 37.80 en 22.90. Vrijdag was de stemming echter plotseling gekeerd. Een duidelijke aanleiding was er niet. Over het algemeen meende men een meer vredelievende gezindheid te ontdekken in verschillende in het Engelsche lagerhuis gehouden redevoeringen. Een verdere aanleiding was een gelijke beweging in de koersen in Zwitserland. Evenals hier gaf de economische toestand er aanleiding tot een sterke daling van de buitenlandsche wisselkoersen. Het moeilijke verloop van de onderhandelingen over een handelsovereenkomst, zoowel met Duitschland als met de Entente, deed een gespannen toestand ontstaan. Donderdagmiddag meende men, dat de onderhandelingen beter begonnen te vlotten, waarna daar een krachtig herstel in de wisselkoersen intrad. Door de aanhoudende daling der laatste weken was men te onzent bij uitzondering tamelijk veel in blanco in Londen, zoodat ook hier een sterke reactie intrad, te sterker daar de markt door de feestdagen zeer beperkt was. Slot circa 9.60, 2.—, 35.50 en 40.—.

* * *

De Tweede Kamer heeft het wetsontwerp tot verlenging en wijziging van het octrooi der Nederlandsche Bank ¹⁾ aanvaard, nadat een amendement aangenomen was de nieuwe bepaling, dat zou kunnen bepaald worden dat de Bank zich niet zal belasten met het te gelde maken van coupons en dividendbewijzen van in bewaring genomen effecten, te doen vervallen.

¹⁾ besproken op pag. 226 v.v. No. 115.

EENHEID VAN CRISISBELEID.

De uiterst ernstige omstandigheden, waarin ons land ten opzichte van de voorziening in de behoefte aan voedsel en grondstoffen is komen te verkeren, omstandigheden, die, zooals de zaken thans staan, alle kans hebben in den tijd, die voor ons ligt, in plaats van beter nog steeds slechter te worden, maken het voor de Regeering tot een eersten plicht te doen wat ter verlichting van den nood in haar vermogen ligt. Drieërlei staat hierbij op den voorgrond: vermeerdering der eigen productie, een buitenlandsche ruil, welke zich ten nauwste aan de eigen productie aanpast en een zoo juist mogelijke verdeling onder de bevolking.

Van het belang dezer drie vraagstukken toont de Regeering zich blijkens de in den laatsten tijd ingediende wetsontwerpen doordrongen. Een wijziging der Distributiewet is ingediend, waarbij de macht tot ingrijpen van den Minister van Landbouw, Nijverheid

en Handel ter vermeerdering en ter juiste leiding onzer productie, voortaan zoowel op nijverheids- als op agrarisch gebied, belangrijk wordt uitgebreid; een dezer dagen gepubliceerd stel maatregelen zal, in aansluiting o.a. aan een wettelijke regeling nopens het scheuren van grasland, een zoo verstandig mogelijk gebruik van den Nederlandschen bodem — helaas eerst voor den oogst-1919 — in de hand werken; een wetsontwerp nopens den burgerlijken dienstplicht is ingediend. Een zich bij de productie aanpassende regeling van den buitenlandschen ruil zal verkregen worden door naast den uitvoer ook den invoer onder het bereik der N. U. M. te brengen, terwijl ter bevordering van een zoo juist mogelijke distributie den Minister in het Distributieontwerp bevoegdheden worden toegekend, die, met de reeds genoemde, dezen bewindsman een dictatoriale positie tegenover het economische leven hier te lande zullen geven, welke wedergea misschien alleen te vinden is in het reeds gedurende eenige maanden in de Vereenigde Staten aanhangige wetsontwerp, waarbij, op voetspoor van wat in Lincoln's dagen geschiedde, de oorlogsbevoegdheden van den President worden afgebakend, of juist, niet afgebakend.

Alhoewel over verschillende wetsontwerpen verdeeld, behoeft het wel geen betoog, dat deze drie punten: een zoo groot mogelijke productie, een aan deze productie zich volstrekt aanpassende buitenlandsche ruil en een zoo richtig mogelijke distributie, niet anders zijn dan kanten van één en dezelfde zaak. Vooral de beide eerstgenoemde: eigen productie en buitenlandsche ruil behooren zoo nauw mogelijk in elkander te grijpen en vormen feitelijk een organisch geheel. Ten slotte wordt, naarmate mét de afnemning van onzen uitvoer zoowel onze betalingsbalans als onze positie bij de buitenlandsche onderhandelingen verzwakt, ook de credietverleening aan het buitenland en mitsdien het eveneens bij wetsontwerp voorgesteld toezicht op de particuliere credietverleening meer en meer een integreerend deel van het geheel dezer politiek.

Eenheid van leiding is bij dit alles dus eerste vereischte. Is deze eenheid thans voldoende verzekerd?

Gaat men na, aan wie het geheel van maatregelen, hierboven genoemd, in handen wordt gegeven, dan vindt men drie, of, laat men het in de laatste plaats genoemd toezicht op de buitenlandsche credietverleening buiten rekening, twee leiders: de Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel voor het geheel van productie en distributie en daarnevens binnen de door de Regeering getrokken grenzen de N.U.M. voor den buitenlandschen ruil.

Historisch is deze splitsing van beleid begrijpelijk. De N.U.M. is opgericht in een periode, thans nauwelijks een jaar geleden, toen ons land er nog geheel anders voorstond en moeilijk te beseffen viel, wat het intreden der Vereenigde Staten in den oorlog voor ons zou gaan beteekenen. De bedoeling was eenheid te brengen in den uitvoer naar het buitenland, niet als onderdeel eener systematische ruilpolitiek, voor ons levensonderhoud van het grootste belang, maar om, wat tot op dat oogenblik door verschillende vereenigingen en corporaties geschiedde, in één hand te brengen, een goede verdeling over de afzetlanden te waarborgen en ten slotte, voor zooveel billijk en mogelijk, den uitvoer tegelijk aan de schatkist ten goede te doen komen. Niet alleen oordeelde men deze taak tot zekere hoogte los van het algemeene regeeringsbeleid, maar bovendien slechts ten halve overheidstaak. Mede hierom werd de vorm eener naamlooze vennootschap gekozen, waarbij een krachtig regeeringstoezicht en een algemeen vetorecht voldoende werden geacht om het noodige verband te leggen met de algemeene crisispolitiek der Regeering.

Is evenwel, nu de taak der N.U.M. straks den ganschen buitenlandschen ruil zal omvatten en daarmede tot een integreerend hoofddeel wordt van het gansche crisisbeleid, door de bestaande regeling de onmisbare

eenheid van beleid voldoende gewaarborgd? Men mag, naar een woord van den heer Colijn, de verhouding tusschen Regeering en N.U.M. in dier voege teekenen, dat het zeggenschap en de aansprakelijkheid der Regeering zich er toe beperken de grenzen te trekken, welke de gestie der N.U.M. afbakenen. Binnen deze grenzen blijft de N.U.M. uit eigen gezag en onder eigen verantwoordelijkheid werkzaam, voert zij haar eigen beleid. Nu kunnen deze grenzen uiteraard nauwer worden aangehaald en uit het ontwerp blijkt, dat dit, wat den invoer betreft, ook inderdaad de bedoeling is. Immers zullen de verbodsbepalingen en in het algemeen de bij de invoerpolitiek te volgen richtsnoeren door de Regeering, d.w.z. door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel in overleg met zijn ambtgenooten van Buitenlandsche Zaken, Financiën en Oorlog, worden vastgesteld. Of evenwel ook aldus de thans noodzakelijke eenheid van beleid voldoende gewaarborgd is, schijnt minstgenomen twijfelachtig. Maar al te dikwijls heeft de ervaring dezer jaren reeds aan het licht gebracht, hoe weinig ten slotte de gestelde algemeene regel vermag en hoeveel onder de telkens wisselende omstandigheden noodwendigerwijs aan het uitvoerend gezag moet worden overgelaten. Ernstig mag dus worden gehoopt, dat de scheidende Kamer, die zich thans voor de weinig benijdenswaardige taak ziet gesteld nog in allerijl een reeks grootendeels zeer belangrijke wetsontwerpen af te doen, zich niet er toe zal beperken de voorgestelde bevoegdheidsverruiming als zoodanig onder de oogen te zien, doch zich tevens zal afvragen of onder de ernstige omstandigheden van thans en in het licht dezer voorstellen de huidige arbeidsorganisatie wel kan worden gehandhaafd.

Trouwens niet alleen uit een oogpunt van eenheid van beleid heeft deze vraag reden van bestaan. Immers ook los hiervan is het aan ernstigen twijfel onderhevig of aan een semi-officieel en in ieder geval parlementair niet verantwoordelijk lichaam van een zoo belangrijk deel van het huidig crisisbeleid, als de zorg voor den buitenlandschen ruil, practisch een groot stuk in handen mag worden gelegd. Bij de ten vorigen jare over de N.U.M. gehouden debatten zijn in de beide Kamers der Staten-Generaal reeds stemmen opgegaan, die de toenmaals voorgestelde taak onder de toenmalige omstandigheden feitelijk reeds een deel der overheidstaak achtten. Thans is dit, ook al wordt de bevoegdheid der N.U.M. binnen enge grenzen teruggebracht, voor het voornaamste deel harer taak stellig niet meer voor betwisting vatbaar ¹⁾.

Is deze voorstelling juist, dan is er echter alle reden om niet verder op dezen weg voort te gaan, doch, zich spiegelend aan het gebeurde met de Commissie van Bijstand, reeds thans terug te keeren tot den normalen bestuursvorm, waarbij alles wat op het terrein der overheid ligt, gebracht wordt onder leiding en volle parlementaire verantwoordelijkheid van den Minister van Landbouw, den Crisisminister of hoe hij heeten moge. Ook bij de Commissie van Bijstand ging het om een organisatie, die van de normale afweek en feitelijk viel buiten de parlementaire verantwoordelijkheid. Toen ook hier het voortschrijdend Regeeringsingrijpen in toenemende mate een vitaal deel van

¹⁾ Reeds op zichzelf brengt trouwens de centralisatie van den invoer ongelijk grooter zeggenschap mede dan de centralisatie van den uitvoer. De invoer toch betreft de aanvulling onzer voornaamste levensmiddelen en grondstoffen, vooral aan den invoer zijn thans de groote buitenlandsche credieten gebonden, het is de centralisatie van den invoer, die tevens virtueel de goudpolitiek der Nederlandsche Bank in handen legt van de N.U.M. Ook het verband tusschen Ned. Bank en N.U.M. op grond van de nieuwe laatste zinsnede van art. 1 geeft aanleiding tot enkele vragen, die thans te ver zouden voeren, doch die aan betekenissen winnen door het ook hier uit de winstverdeling der Bank voortvloeiend en na 31 April 1919 nog toenemend financieel belang, dat voor den staat aan credietverleening door de Bank boven financiering door uitgifte van openbare schuldbriefen verbonden is.

het regeeringsbeleid in handen der Commissie kwam leggen, kon het niet anders of dit moest, wanneer althans het parlementair stelsel hier te lande nog eenige levenskracht bezat, op een goeden dag breken, hetgeen dan ook, en o.i. terecht, geschied is. Het is thans niet de plaats op deze ongelukkige episode in onze crisisgeschiedenis, dubbel betreurenswaardig, omdat de correctie van de aanvankelijk gemaakte fout het land kwam te staan op de medewerking van een man, wiens organisatievermogen en kennis van buitenlandsche verhoudingen in deze tijden niet aan den dienst van het land had onttrokken mogen worden, nader in te gaan. Zij strekke echter in soortgelijke gevallen tot waarschuwing.

Wellicht zal men tegenwerpen, dat de vergelijking in zoverre niet opgaat, dat er ten opzichte van de N. U. M. nog een bijzondere reden bestaat, die tot den gekozen vorm leidde, de wensch n.l., dat, waar het hier een optreden tegenover het buitenland betrof, de Regeering als zoodanig in beginsel op den achtergrond zou blijven. Inderdaad is dit argument bij de debatten meer dan eens naar voren gebracht. En tot zekere hoogte zal men de juistheid hebben te aanvaarden. Opdracht aan een afzonderlijke organisatie van een belangrijk deel van het crisisbeleid buiten de parlementaire verantwoordelijkheid, is er echter niet mede gemotiveerd. Zelfs bij volledige invoeging in de bestaande departementale organisatie zou zonder veel moeite in de gevallen, waarin zulks wenschelijk is, de beoogde tusschenschakel te vinden zijn, terwijl aan den anderen kant, nu het buitenlandsch verkeer meer en meer door algemeene, het geheele terrein bestrijken- de overeenkomsten wordt beheerscht, het argument sterk in beteekenis verliezen moet.

Ook deze redeneeringen voeren ons dus tot het reeds in den aanvang gewonnen resultaat: geen splitsing in het organisch samenhangend crisisbeleid, maar opdracht van het geheel aan een in den parlementairen bestuursvorm passenden bewindsman of instantie, die niet alleen de hoofdlijnen van het te voeren beleid vaststelt, maar onder wiens verantwoordelijkheid ook over de geheele linie de uitvoering plaats vindt ¹⁾ en in wiens handen men in dat geval gerust ruime bevoegdheden leggen kan. Niet tegen een krachtig uitvoerend gezag verzet zich het parlementaire stelsel, wel echter tegen opdracht van een deel der regeeringstaak aan lichamen of personen zonder parlementaire verantwoordelijkheid. B.

DE REGELING VAN DEN IN- EN UITVOER VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

Telkens blijkt opnieuw hoeveel misverstand er bestaat in zake het vraagstuk van de regeling van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië. Laatstelijk levert het artikel van den heer Cremer in de E. S. B. van 15 Mei daarvoor weder een bewijs. Al dadelijk volgt deze slotsom uit het feit, dat de schrijver, gelijk vóór hem anderen, *hoofd-* en *nevendoel* van de in de bekende motie uitgesproken wenschelijkheid verwisselt, wat als een bepaalde fout is te beschouwen, omdat uit de uitvoerige notulen van het ter vergadering gesprokene zonneklaar blijkt, dat het vraagstuk der *scheepsruimte* de geheele discussie beheerschte.

Het is duidelijk, dat de te onzer beschikking gebleven tonnage onvoldoende moet worden geacht het totaal der exportproducten uit Nederlandsch-Indië af te voeren. Daaruit vloeide voort, dat maatregelen genomen dienden te worden om ter zake van de verschepingen zooveel mogelijk alle belanghebbenden over ééne kam te scheren; om te trachten, dat ieder producent (c.q. exporteur) zijn billijk deel in de beschikbare scheepsruimte verkrijgen kon.

Niet alle producenten, niet alle exporteurs beschik-

ken over zoodanigen invloed en zoodanige relaties, dat zij, *in de tegenwoordige omstandigheden*, in staat zijn om in zake verkoop en verscheping te bereiken wat in gewone tijden geen bijzondere zorg baart.

De noodzakelijkheid van een z.g. rantsoeneering van scheepsruimte werd algemeen ingezien. *Algemeen*, omdat ook in de Amsterdamsche vergadering van 5 April eene noodzakelijke verdeling van de beschikbare tonnenmaat niet werd bestreden. Feitelijk blijft dus alleen de vraag langs welken weg dit doel kan worden bereikt. De Haagsche vergadering was van oordeel, dat het meest werkzame middel gelegen was in een algemeen uitvoerverbod verbonden met een licentiesysteem.

Bij herhaling heeft de Voorzitter der Haagsche vergadering betoogd, dat dit iets geheel anders was dan de Nederlandsche Export-Centrale, die zelf over den uitvoer van goederen met het buitenland onderhandelt. *Hier* werd niet anders beoogd dan vereeniging der verschillende producenten van dezelfde soort in één groep; welke groepsvereenigingen, de belangen haver leden representeerende, in directe verbinding zouden staan met het Regeeringsbureau, dat — in verband met den beschikbaren tonneninhoud — de vergunningen tot *verscheping* zou verlenen. Zóó, aldus was het oordeel van de meerderheid der Haagsche vergadering, zou er zooveel mogelijk gelijke behandeling voor allen zijn.

Nu kan men natuurlijk van oordeel zijn, dat er andere, misschien zelfs betere middelen zijn aan te wijzen om tot een billijke rantsoeneering der scheepsruimte te geraken. Dat men die dan aanwijze! Tot heden werd dit nog steeds *niet* gedaan. Maar in geen geval is er aanleiding de voorstanders der Haagsche motie te betichten van zooveel gemis aan doorzicht, dat zij iets zouden hebben gewenscht als belemmering van den uitvoer uit Indië. Ook zij willen uitvoeren! Zooveel als mogelijk is en zoo snel als maar denkbaar is. Maar zij wenschen, dat daarbij de belangen van *allen* tot hun recht zullen komen.

Vermoedelijk is het misverstand — want ik neem aan, dat er van niets anders sprake is — een gevolg van het feit, dat in de Haagsche motie de wenschelijkheid wordt uitgesproken, dat „ook rekening worde „gehouden met de algemeene belangen van de door „Nederland en zijn Koloniën gevormde Staatkundige „eenheid en dat zij *bijdrage* tot bevordering van den „invoer.” Reeds uit de woordkeuze blijkt, dat dit niet *hoofddoel*, maar *nevendoel* is. Door nu dit nevendoel tot hoofdzaak te maken en het eigenlijke doel op den achtergrond te schuiven, contrueerde men voor zichzelf een schrikbeeld, dat — gelijk immer — met de werkelijkheid niets heeft uit te staan.

Het is niet noodig in den breede uiteen te zetten waarom ook acht geslagen dient te worden op hetgeen in den staart der motie werd uitgedrukt. Wie een geopend oog heeft voor de *mogelijkheid* van groote economische tegenstellingen ook na de sluiting van den vrede, zal beseffen, dat bijzondere voorzichtigheid bij den uitvoer van onze tropische grondstoffen geboden zal zijn. Werd niet reeds onlangs in een voornaam Engelsch blad de stelling bepleit, dat Nederland niet het recht had om, *na den vrede*, b.v. aan Duitschland koloniale producten te leveren, indien Engeland tot een economischen oorlog mocht besluiten? En nu weet ik wel, dat zulk een betoog onze gedragslijn kan noch n'ag bepalen, maar wel zijn zulke uitlatingen eene aanwijzing, dat de Regeering goed zal doen om bij onzen uitvoer een oog in het zeil te houden. Un homme averti en vaut deux!

Voorts is het m.i. volkomen geoorloofd er voor te zorgen, dat, bij de volstreekte afhankelijkheid van het moederland van het buitenland, na de vredessluiting de koloniale producten er toe bijdragen onze ruilobjecten tegenover hetgeen wij van elders behoeven, te vermeerderen.

En eindelijk, indien het mogelijk bleek den invoer

¹⁾ Dat ook in dit stelsel voor speciale onderdeelen als de financiering der verleende crediten e.d. de tusschenkomst van een speciaal lichaam als de huidige N. U. M. mogelijk blijft, zal geen nader betoog behoeven.

in Indië te bevorderen door aan den uitvoer van *sommige* artikelen voorwaarden te verbinden, waarom zou zulks dan ongewenscht zijn? Indië heeft een tekort van velerlei zaken. Het buitenland heeft sommige Indische producten zeer noodig. Ik denk b.v. aan *tin*. Zou men dan niet mogen trachten in ruil voor den uitvoer van tin den invoer te bedingen van zaken, die Indië op zijn beurt niet missen kan?

Maar nog eens: dit alles was *nevendoel*. De hoofzaak was rantsoneering van de scheepsruimte. En wanneer iemand een ander even werkzaam middel als een uitvoerverbod met licensies weet aan te wijzen om daartoe te geraken, dan behoeft de vredessluiting tusschen voor- en tegenstanders der Haagsche motie geen minuut langer te worden uitgesteld.

* * *

Ik zou niet gaarne den indruk vestigen alsof ik met niets in 's Heeren Creemers artikel accoord kon gaan. Integendeel sluit ik mij van harte aan bij veel van hetgeen in de laatste anderhalve kolom voorkomt.

De onmogelijkheid, dat men in Indië zelf zou kunnen onderhandelen over contraprestaties is evident. Wil men dat ten aanzien van sommige artikelen doen, dan moet het *niet* geschieden. Indië mist daarvoor het orgaan en men overziet er de algemeene toestanden niet.

En wat het varen onzer nog overgebleven schepen betreft, dat moet gewaagd ondanks alle bedenkingen. En om den wille van Nederland en om dien van Indië!

H. COLIJN.

HET WETSONTWERP TOT WIJZIGING DER O.W.-BELASTINGWET 1916.

Is er vaak geklaagd over het langzaam werken der Nederlandsche wetgevende machine, sinds Juli 1914 hebben wij ettelijke malen te constateeren, dat de machine — in stede van te langzaam te werken — somtijds plotseling aan het door-slaan geraakt op een wijze, die alweer evenzeer tot bedenking aanleiding geeft. Vermoedelijk is het de vrees geweest, dat ten aanzien van het thans aanhangig gemaakt ontwerp zich een geval van „door-slaan” zou voordoen. — die er toe leidde, reeds vóór publicatie van het ontwerp, belanghebbenden te doen samenloopen tot protest. Hetgeen natuurlijkerwijze anderzijds met meesmuilen werd beantwoord. Wellicht ware het beter geweest, als beide partijen hadden afgewacht, wat het Ontwerp zou brengen.

Het wetsontwerp ligt thans voor ons en het schijnt zoo, dat de protesteerenden voor een goed deel zullen moeten inbinden. Het argument tegen verhooging der O.W.-belasting — de wetgever doodt de energie onzer nijveraars en kooplieden, hij belet kapitaalvorming — blijkt door den ontwerper ernstig te zijn overwogen en heeft geleid tot eenige bepalingen, bedoelende het aangeduid bezwaar te ondervangen. Ook de Minister blijkt overtuigd, om het gemeenzaam uit te drukken, dat „pot-vormen” nuttiger is dan „pot-verdeclen”, laat staan „pot-verteren”.

Jammer daarnaast, dat uit technisch oogpunt het ontwerp zoo weinig aan redelijke eischen voldoet.

De voorgestelde wetswijzigingen komen op het volgende neer:

- 1) verhooging van het belastingpercentage;
- 2) maatregelen ter voorkoming dat kapitaalvorming te zeer zal worden tegengehouden;
- 3) invoering van „voorloopige” aanslagen;
- 4) uitbreiding der compensatie-mogelijkheid van oorlogsverlies met oorlogswinst;
- 5) wijziging van art. 100 der wet, betreffende het tijdstip waarop de O.W.-belasting zal worden afgeschikt.

Over elk dezer onderdeelen een enkel woord. Tijd en bestek laten niet toe een uitvoerige behandeling, als het ontwerp anders zou verdienen.

1) Over de verhooging van het heffingspercentage laat zich ten slotte weinig zeggen. De hoofdvraag —

hoever de wetgever ten deze kan gaan — is er een van psychologie. Op welk punt zal men de grens hebben bereikt, waarop de industrielen, kooplieden, reeders er „het bijltje bij zullen neerleggen”, om liever te gaan rentenieren dan te blijven arbeiden? Er op te vertrouwen, dat men met „burgerlijken dienstplicht” den baloorige toch wel tot arbeid zal kunnen dwingen, zou gevaarlijk zijn. Nog een waarschuwing moge hieraan worden vastgeknoopt: behalve door hooge heffing, make men het slachtoffer niet nóg balooriger door technische onvoldoendheid der regeling, door groote onzekerheid, door bepalingen, die willekeur mogelijk laten. Eerste eisch moet zijn, dat men wéte, waar men aan toe is.

2) Ter bevordering van kapitaalvorming wordt tweeërlei concessie voorgesteld: a. niet als winst zullen worden beschouwd uitkeeringen wegens teloorgegane of verkochte waarden voor het bedrag waarmede de uitkeering de balanswaarde der betreffende zaken te boven gaat; b. bij reservevorming zal over het bedrag, dat niet onder rechthebbenden op de winst wordt verdeeld, de belasting tot de helft worden teruggebracht.

Allereerst valt op, dat de tweede concessie geldt enkel voor belastingplichtigen „bedoeld bij art. 3 sub 1°, 2° of 3°” der wet — kort gezegd de corporaties — terwijl de eerste concessie algemeen schijnt te gelden, óók voor particuliere ondernemers. Intusschen, het wetsontwerp lijdt hier aan technische malaise. De slotwoorden van het voorgesteld art. 10bis, waarin de eerstbedoelde concessie is vervat, behelzen, dat de bepaling alleen geldt, als „ten genoegen van den Minister van Financiën wordt gewaarborgd, dat (de) uitkeeringen niet onmiddellijk of middellijk in eenig jaar geheel of gedeeltelijk onder rechthebbenden op de winst zullen worden verdeeld.” Deze uitdrukkingen zijn alleen van toepassing op corporaties, ten aanzien van particuliere ondernemers hebben zij geen zin.

Is er reden hier te onderscheiden tusschen particulieren en corporaties? De laatsten worden ditmaal in gunstiger positie gebracht. Is het ter goedmaking van hetgeen bij Registratiewet, Dividend en Tantiëmbelastingwet aan haar werd misdaan? Krijgt men deernis met het zwarte schaap, de naamlooze vennootschap, te vaak voor een extra-scheer-beurt uitverkoren? Hebben wij de belastingmethode: extra-heffing wegens een bepaalden *bedrijfsvorm* meermalen bestreden, zoo voegt het ook hier bezwaar te maken, als ondernemingen in den corporatieven *vorm* gedreven, tegenover anderen, ditmaal, worden bevoordeeld.

De fout van het Ontwerp hangt o.i. samen daarmee, dat de gedeeltelijke vrijstelling afhankelijk wordt gesteld van het niet tot uitdeeling brengen van een winstdeel. Niet het niet-uitdeelen had criterium moeten zijn, mää het houden van het winstdeel *in het bedrijf*, ter instandhouding of uitbreiding van feitelijke bedrijfsmiddelen, werktuigen, grondstoffen, schepen, enz. Zoo is het ook in de Ministerieele Resolutie betr. de Reederijen, welke blijkens de Memorie van Toelichting, tot voorbeeld strekte bij de voorgestelde regeling. Aan de Reederijen werd een gunstige wets-toepassing toegestaan (niet zonder wettelijken ondergrond, naar de Minister in de Memorie van Toelichting zich vergist), *niet* onder het beding alleen dat zij geen dividend zouden uitkeeren, *maar* onder voorwaarde dat zij nieuwe schepen zouden verwerven, zich van nieuwe bedrijfsmiddelen voorzien.

Wij geven het aanstonds toe: het zal moeilijk zijn een juiste omschrijving te vinden voor het winstdeel, dat van vrijstelling of lagere heffing zal mogen profiteren. Het criterium: „niet-uitkeering” achten wij in elk geval bedenkelijk; elke regeling tot uitvoering zal op groote practische bezwaren vastloopen. Er mag geen uitdeeling geschieden „eenig jaar” — hoe lang niet? — „middellijk noch onmiddellijk” — maar als het winstdeel wordt aangewend tot afschrijving op nieuw verkregen bedrijfsmiddelen en met die bedrijfsmiddelen weer nieuwe winst wordt gemaakt, waarbij

van de afschrijving wordt geprofiteerd, wáár zal dan de grens te trekken zijn bij de beoordeeling of „middelijke” uitkeering plaats grijpt? Ik herhaal mijn waarschuwing. Eerste eisch zij, dat de belastingplichtige wete, waar hij aan toe is. Onzekerheid is erger dan hooge belasting.

3) De inspecteurs der belasting hebben het te druk. Als remedie wordt voorgesteld . . . hen met nog meer werk te belasten, immers hen behalve de gewone aanslagen ook „voorloopige aanslagen” te laten vaststellen. „Voorloopige aanslagen”, die onzeker zullen blijven — hoe lang? Ik word eentonig, lezer — maar éénmaal nog moge het worden herhaald: éérste eisch is, dat de fiscus de menschen niet in onzekerheid late.

4) Volgens de geldende wet mag oorlogsverlies met oorlogswinst worden gecompenseerd — met beperking der teruggave van belasting tot die over de twee voorafgaande jaren betaald. De wijze waarop dit inderijd werd gemotiveerd, doet ons thans eenigszins naïef aan. Zoo lezen wij: „Ook wordt bij den belastingplichtige het gevoel van een billijkheidsaanspraak op terugbetaling na verloop van tijd minder”, enz. Verder argument was, dat „anders de Regeering zeer lang in onzekerheid zou verkeren” omtrent het bedrag als Rijks-O.W. te boeken. Ook dit argument is door den tijd achterhaald. Staat het thans reeds vast hoeveel de O.W.-belasting over 1915 definitief heeft opgebracht?

Voorgesteld wordt thans de beperking der teruggaaf van belasting tot die over twee jaar te doen vervallen. Alle O.V. zal met alle O.W. mogen worden gecompenseerd. Hiermee wordt weer een stap gedaan in de richting eener billijke regeling. Wie ten slotte van den oorlog zal hebben geprofiteerd — zal zich eerst na den oorlog laten beoordeelen.

Maar ook hier weer rijzen technische vragen: Heeft men zich voldoende rekenschap gegeven van de moeilijkheden, die de toepassing zal opleveren, gezien de tusschentijdsche verspringing van het heffingspercentage?

5) De wijziging van art. 100 der wet (betreffende het tijdstip, waarop de heffing zal eindigen) kan ons niet bijzonder belang inboezemen. De wet behelste in dit opzicht een voorschrift, gericht niet tot het publiek — maar tot den Wetgever zelf: binnen een jaar, nadat de oorlogstoestand is geëindigd zou afschaffing der wet aan de orde moeten komen. Minister Treub stelt vóór, daarvoor in de plaats te stellen, dat „de heffing geschiedt voor het laatst over het jaar waarin de vrde zal tot stand komen.” Maar wie waarborgt, dat de wetgever van straks niet voor de verleiding zal bezwijken de extra-belasting nog maar een tijdje te continueeren. Leert niet de ondervinding, dat de wetgever zélf vaak zeer ongehoorzaam is, als het geldt een wetgeversvoorschrift — tegen bepaalden tijd een nieuwe regeling te treffen — na te komen?

Maar ook hier weder: de bedoeling moge geapprecieerd worden: laat de wetgever er toch voor zorgen, dat wij niet na de O.W.-belasting een Vredesbelasting krijgen, die Handel, Landbouw, Nijverheid en Scheepvaart op bedenkelijke wijze zou beletten zich te ontplooiën, zooals dan noodig zal zijn.

* * *

Trekken wij onze conclusie, zoo kan onze critiek worden samengevat in enkele woorden: goede bedoeling, onvoldoende uitwerking. Zal de Tweede Kamer in extremis zich bevoegd achten en in staat blijken de technische euvelen te overwinnen?

Ten slotte nog één aantekening: Van het feit, dat verhooging der belasting noodig is, zegt de Minister, heeft hij gebruik willen maken „eenige leemten aan te vullen, die bij de toepassing der wet bleken te bestaan”. Laten wij de vraag of met „eenige leemten” voldoende wordt aangeduid wat aan de O.W.-wet 1916 hapert, maar niet te zeer uitwerken.

Wil men werkelijk van deze gelegenheid gebruik maken enkel de ergste onbillijkheden der Wet 1916 te verhelpen — ik vrees, dat wij naast artikelen „bis”

en „ter” aldra artikelen „septies-decies” etc. te bewonderen zouden krijgen. De geheele basis der wet: vergelijking van verdienste met die van 5, zegge vijf of meer jaren geleden gemaakt; de onderscheiding, als grondslag aangenomen, tusschen vermeerdering van inkomen en vermeerdering van vermogen (bij corporaties later door den fiscus verworpen); de vrijstelling van speculatiewinst op effecten; de niet-onderscheiding op welke wijze de vermeerdering van inkomen is verkregen (door arbeid of door toeval), — ten aanzien van al deze punten, en vele meer, zou er waarlijk wel reden zijn voor den wetgever van 1916 zijn gedachten van toen nog eens opnieuw weer-over-tedenken. Maar laat ik niet verder van huis raken.

Sch.

Nog een paar technische opmerkingen: Vallen onder „Uitkeeringen, wegens verkochte waarden” (art. 10bis) niet alle verkoopprijzen van verkochte zaken? Ad art. 24ter: een corporatie kan toch ook anders ophouden te bestaan dan krachtens besluit tot ontbinding. In de tabel van art. 26bis moet inplaats van „meer dan f 1000,— minder dan f 2000,— meer dan f 2000,—” gelezen worden „meer dan f 1000,— en niet meer dan f 2000,— meer dan f 2000,—”. Verzuimd is de bij een tabel als deze noodzakelijke correctie, ter voorkoming, dat wie f 2100,— belastbare winst maakte slechter af is, dan wie f 2000,— maakte. Laatstgenoemde houdt na betaling der belasting f 1500,— over, eerstgenoemde f 1470,—. Enzoovoorts. Waarlijk, het Departement van Financiën — men denke ook aan de Registratie- en Zegelwetten — moet eens omzien naar een commies-juridieken-schoolmeester.

S.

WERKLOOSHEID EN VOEDSELPRODUCTIE.

Gedurende den wereldoorlog treedt in neutrale zoowel als in oorlogvoerende landen de betekenis van productie door middel van den bodem steeds meer op den voorgrond. Terwijl vóór den oorlog de stedelijke bevolking in het algemeen weinig begrip had van de waarde der vaderlandsche bodemproductie voor ons eigen land, is door den nood der tijden daarin een gunstige verandering gekomen. Thans is er bijna niemand meer te vinden, die er niet naar hunkert te beschikken over een plekje van ons aller Voedster, Moeder Aarde. Overal zijn met meer of minder goeden uitslag nijvere handen in de weer om den onuitputtelijken grond zijn gaven te ontwoekeren. Alles wat geschiedt draagt in zich een belofte voor een betere toekomst met grotere waardeering van den vaderlandschen bodem en gelukkig ook van het groote deel onzer bevolking, dat zich naarstig op zijn bebouwing toelegt. Het gemeenschapsgevoel van stedelijke en plattelandsbewoners zal er door worden versterkt tot heil van het gansche volk. De verzekering van ons bestaan zal in de toekomst niet het minst afhangen van gemeenschapszin: één voor allen, allen voor één.

Tot de groote massa was het, toen de oorlog uitbrak, slechts weinig doorgedrongen, welk een enorm gebied binnen onze grenzen woon- noch werkplaats biedt en geen voedsel voortbrengt; hoe groot een ander deel is, dat door ongunstige ligging ten opzichte van verkeer of door onvoldoende ontwatering, door ondoelmatige perceelsindeeling of bebouwing maar een heel gering percentage voortbrengt van wat het zou kunnen opbrengen. Thans gaan van duizenden oogen en ooren open voor voorstellen en pogingen tot ontsluiting van de sluimerende krachten van onzen rijken bodem. Het woord ruilverkaveling is op weg een gemeenplaats te worden, evenals ontwatering. Zou de drooglegging der Zuiderzee door onze volksvertegenwoordiging zijn aangenomen, als de nood van dezen tijd de gemoederen niet had wakker geschud? En hoeveel tijd zou er nog moeten verlopen, alvorens men algemeen inziet, dat van de faeciliën onzer groote steden niets verloren mag gaan en men overtuigd is, dat deze zaak van verstrekkenden invloed is voor de voedselproductie?

In 1916 lag in ons land nog bijna ½ miljoen hectaren woest, ingedeeld als volgt:

onvergraven hoogveen	32.500	H.A.
vergraven	23.000	„
heide	390.000	„
zandverstuiving	13.000	„
duinen	37.000	„

Sinds 1900 zijn ongeveer 80.000 H.A. woesten grond in weiden, akkers en bosschen herschapen. Ware dit niet geschied, dan was er thans voor plm. 300.000 menschen minder voedsel geweest. Met de ervaring, die de Nederlandsche Heidemaatschappij in haar bijna 30-jarigen strijd tegen de onvruchtbaarheid van den bodem opdeed, tot maatstaf, mag men aannemen, dat circa 300.000 H.A. van onzen woesten grond in akker- en weiland kan worden herschapen.

Men houde hierbij in het oog, dat de hulpmiddelen steeds uitgebreider en volmaakter worden. Met het graan, voornamelijk rogge, de aardappels, het vleesch, de melk, boter, kaas en eieren, van die 300.000 H.A. te winnen, kunnen minstens 1 miljoen menschen worden gevoed. Ieder goed staatsburger zal het als een voorrecht beschouwen aan het in cultuur brengen dezer gronden krachtig mede te werken. Immers het bevordert rechtstreeks de verzekering van ons onafhankelijk bestaan. Het geeft gelegenheid tot belegging onzer spaarpenningen vlak bij huis en gemakkelijk controleerbaar. Wij vergrooten daardoor ons nationaal vermogen en onzen invloed als exporteerend land.

Met de ontginning ging het ten onzent vóór den oorlog vrij vlot. Kapitaal en ondernemingsgeest werkten steeds meer samen, in het groot en in het klein. Het is echter duidelijk, dat er nog veel meer ware gedaan en er thans minder zorg zou zijn geweest, als Regeering en volk zich meer bewust waren geweest van de noodzakelijkheid der uitbreiding, zij het ook ten koste van tientallen millioenen, die niet op staanden voet hooge dividenden opleveren. De oorlog is voor ons de reveille tot onverpoosde, krachtige werkzaamheid tot uitbreiding van de productieve oppervlakte.

Tal van industrieën ondervinden in steeds grootere mate de gevolgen van den oorlog in den onvoldoenden aanvoer van grondstoffen. Textielfabrieken vooral, verder machine-, sigaren- en vleeschconservenfabrieken, olieslagerijen enz. en in den allerlaatsten tijd vooral de scheepvaartmaatschappijen, zien zich voor het feit geplaatst, het werk geheel of gedeeltelijk stil te moeten leggen, waardoor een onrustbarende werkloosheid ontstaat. Het is een algemeen belang, de arbeiders aan 't werk te kunnen houden en wel zoo dicht mogelijk bij den huiselijken haard. Zooals bekend, treft men de textielindustrie voornamelijk in Twente en den Achterhoek aan. Bij overweging van de vraag in hoeverre het mogelijk is de werklooze fabrieksarbeiders aan ander werk te helpen komt een omstandigheid te hulp. In genoemde streken toch liggen uitgestrekte woeste gronden, meerendeels van nature geschikt voor aanleg tot bouw- en grasland.

Toen zich dan ook in 1915 de eerste verschijnselen van werkloosheid vertoonden, doordat Nederlandsche arbeiders tijdelijk gedaan werk kregen in Duitse textielfabrieken even over de grens (Gronau, Ahaus enz.) werden deze door samenwerking van het Steuncomité met den Nederlandschen Werkloosheidsraad, door heideontginning aan werk geholpen. Het werk stond onder deskundige leiding van personeel der Heidemaatschappij.

Inmiddels is het getal werklozen steeds stijgende. Hun aantal loopt thans in de duizenden. Het is reeds duidelijk bewezen, dat het mogelijk is zelfs totaal ongeoefende arbeiders met goeden uitslag landbouw-, ontginnings- en grondverbeteringswerk te doen verrichten. De meesten doen het werk zelfs met genoegen. De Kunstmest-commissie toonde een goed inzicht te hebben in de maatschappelijke waarde van het werk, door de toezegging te doen, dat voor den met werklozen bewerkten grond voldoende kunstmest beschikbaar wordt gesteld. Gemeenten, fabrikanten, steuncomité en werkloosheidsraad vinden steeds een

oplossing omtrent de wijze waarop, en de plaats waar, de werklozen zullen gaan werken. Hieraan dient onmiddellijk te worden toegevoegd, dat groote en kleine grondeigenaren in de meeste gevallen er toe medewerken, door beschikbaarstelling hunner gronden de nieuwe organisatie snel te doen functioneeren.

De eigenaar van den grond betaalt voor de bewerking enz. eenzelfde bedrag, als hij kwijt zou zijn, als de ontginning met geschoolde krachten wordt uitgevoerd. Het hangt van verschillende factoren af, hoeveel het werk duurder wordt, n.l.:

1. *van de geoefendheid der arbeiders.* Deze houdt voornamelijk verband met de streek, vanwaar zij komen. Vele textielarbeiders, eigenlijk de meesten, komen oorspronkelijk uit den landbouw. De meesten hunner hebben zelf een grooter of kleiner stuk grond, zoodat zij gewend zijn de spade te hanteeren. Zoo steken de uitkomsten van het werk met werklozen uit Wierden, Rijssen, Hellendoorn, Neede, Enschede, Winterswijk gunstig af bij die, verkregen met werklieden uit Deventer of Rotterdam. In laatstgenoemde plaatsen hebben de meesten geen slag van het werk. Deze factor beïnvloedt zoowel hoeveelheid als kwaliteit van het geleverde werk. Gaandeweg krijgen de werklozen meer routine. Terwijl in den eersten tijd niet meer dan 30—50 pCt. van de gewone norm wordt verricht, stijgt de prestatie vrij snel tot boven 50 pCt. en brengen de meesten het tot 80 pCt., sommigen tot 100 pCt. van die norm. Wegens zwakte, ziekte of ongeschiktheid, vallen in het begin velen uit, soms 10 pCt. van het aantal.

2. *van den aard van den grond.* Een geoefend arbeider kan met minder inspanning een taaien en stuggen grond bewerken dan de onervaren collega.

3. *de ligging van het werk ten opzichte der woonplaats en het weder,* hebben invloed door het tijdsverlies, dat zij veroorzaken. In de meeste gevallen wordt de tijd van het heen en weer gaan op den arbeidstijd in mindering gebracht en betaald tegen standaardloon, evenals door regen, vorst e.a. weersinvloeden, verloren tijd. Deze regeling heeft het gunstig gevolg, dat de menschen er niet tegen opzien, zelfs over vrij groote afstanden werk te nemen en geeft bovendien het voordeel, dat het bouwen van kostbare inrichtingen voor overnachten enz. onnoodig wordt.

4. *van het toezicht en de leiding.* Dit dient niet alleen in handen van vakkundige, doch vooral van tactvolle personen te zijn.

Zooals reeds is gezegd wordt een loon betaald, dat evenredig is aan het standaardloon voor grondwerkers in de betreffende streek, uiteenlopend van 20—28 ct. per uur. Zoo spoedig mogelijk wordt het werk in accoord verricht en b.v. per are omgespitten grond f 1,50 tot f 2,— betaald, bij een diepte van ongeveer 1 steek = 30 c.M. Wanneer grond moet worden „opgespit”, d.w.z. uit hoogten, ten einde het terrein te egaliseeren, wordt per M³. 10 ct. betaald. Hoewel enerzijds accoordwerk gerieflijker is, geeft het anderzijds vaak aanleiding tot oneenigheid in *dezelfde* ploeg tusschen meer en minder bekwame krachten. Kwalitatief wordt op moeilijke b.v. taaien en oneffen terreinen minder werk geleverd.

De gemeente Deventer heeft hare werklozen werkzaam gesteld bij de verbetering van een stuk rivierkleigrond op 20 min. afstand van de stad gelegen. De grond was als grasland in gebruik. Door de zeer oneffen ligging verkreeg men van groote gedeelten ten gevolge van water-overlast een slechten en kleinen oogst. Het grondwerk heeft ten doel alle gedeelten een voldoende ontwatering te geven. Ten einde aan de voedselschaarschte tegemoet te komen, zullen voorloopig voedingsgewassen als: boonen, aardappels en haver worden verbouwd. Ook is de grond uitstekend geschikt voor tarweteelt. De oppervlakte is ongeveer 30 H.A. Er werken circa 200—250 arbeiders.

Van de textielfabriek te Rijssen werken de geschikteste krachten (de meeste kennen het grondwerk) te Colmschate, Diepenveen, („De Bannink”), Holten

(Espelo), Lochem, Wierden (Enterveen), Holterberg en Hellendoorn op ontginnings- en grondverbeteringswerken, waarvan de leiding in handen is van de Nederlandsche Heidemaatschappij. Het aantal werklozen loopt uiteen van 100—200 en houdt verband met de aankomst van voorraden bij de fabriek. Er wordt 8—10 uur per dag gewerkt. Al naar de streek is het loon 19—30 cent, gemiddeld 25 cent per uur. Daar deze arbeiders over het algemeen tegen geschoolde krachten opwerken, is weinig bijslag noodig. De fabrikant betaalt spoorkosten en verloren tijd door regendagen. Aangenomen kan worden, dat een arbeider bij een werktijd van 8 uur à gemiddeld 25 cent per uur, f 12 per week verdient. Het meeste werk geschiedt in accoord, naar den maatstaf van 25 cent per uur. Velen verdienen zelfs meer. Wat sommigen tekort mochten komen door mindere geoefendheid of tegenvallers in het werk, wordt door den fabrikant bijbetaald. De kwaliteit van het geleverde werk, meest spitwerk, is uitstekend. De hier genoemde regeling nadert min of meer den ideaaltoestand: goede verdiensten met weinig financieele offers voor openbare en particuliere kassen.

Te Nijverdal en Amelo werken textielarbeiders uit alle fabrieken, resp. 400—500 en 200—300, gemiddeld 8—9 uur per dag. Te Nijverdal wordt het werk in accoord verricht tegen normale loonprijzen. De fabrikant geeft f 6 toeslag op het loon per week en verstrekt gratis voedsel uit op het terrein gestationneerde keukenwagens, wat uitstekend voldoet. Gemiddeld wordt 40—60 pCt. van normale prestatie verricht. De Almelo'sche arbeiders werken onder Fleringen, ten oosten, ten westen en ten noorden van Amelo op totaal ongeveer 200 H.A., meerendeels woesten grond. Het werk wordt gemiddeld tweemaal duurder dan de normale prijs. Op het terrein te Fleringen werd het werk eenigen tijd gestaakt wegens hogere looneischen. Overigens komen stakingen en onwil tot werken weinig voor.

In de gemeente Neede werken gemiddeld 200 arbeiders uit de textielfabrieken op ongeveer 50 H.A. broek- en heidegrond van die gemeente. Per dag wordt 10 uur gewerkt. De uitvoering kost circa 2—2½ maal zooveel als normaal, wat veel te duur is. Het ontginnings- en verbeteringswerk zou niet kunnen rendeeën, indien alles ten laste kwam van den grondeigenaar.

Te Wierden wordt op een terrein hoogveen met werklozen turf gegraven en gedroogd. Behalve de vaste uitkeering der fabrieken werd hier een gemiddeld loon van f 2 per dag verdiend, berekend naar den prijs van f 1 per 1000 gestoken turven. Vrouwelijke werklozen en hulpwevers helpen bij het wegdragen en drogen. Deze werklozen ontvangen eveneens een vaste uitkeering en een uurloon, dat varieert van 4—12 ct. Door dit werk wordt een welkome bijdrage in den brandstoffennood verkregen.

Onder Misten bij Winterswijk werken reeds sedert het begin van 1916 werklozen uit de katoenspinnerijen te Winterswijk. Het getal is al naar den voorraad grondstoffen 20—30 man. Ongehuwden verdienen per dag f 1,40, gehuwden f 1,80 en 10 cent toeslag voor elk kind beneden 16 jaar. Er wordt 10 uur per dag gewerkt. De kosten van uitvoering zijn 1½—2 maal zoo hoog als normaal. De gemeente Winterswijk betaalt 10, het steuncomité 40 en de fabrikanten 50 pCt. van den loontoeslag.

De Directie der Holland-Amerikalijn te Rotterdam geeft ongeveer 1000 man van haar personeel werk door het ompspitten en bebouwen van circa 100 H.A. gras- en bouwland. De directie betaalt een loon, dat overeenkomt met het vroeger verdiende. De maatschappij zorgt voor het vervoer; 's morgens zijn de arbeiders niet vóór 7 uur op het werk, 's avonds niet na 6 uur thuis. Er zullen aardappels en peulvruchten worden verbouwd. Voor de technische leiding is te Rotterdam een ambtenaar der Heidemaatschappij gestationneerd, terwijl het toezicht op de ploegen wordt

uitgeoefend door personeel van de Holland-Amerikalijn.

* * *

Terwijl eenerzijds de werkloosheid in de industrie hand over hand toeneemt, is op het platteland in land- en tuinbouw gebrek aan personeel. Dit zal zich nog veel meer doen gevoelen, naarmate de voedselnood nijpender wordt en daardoor steeds meer moet worden overgegaan tot het scheuren van grasland en de teelt van granen en peulvruchten. Men behoeft zich dus niet lang af te vragen, wat de werklozen zouden kunnen doen. De hand dient aan ploeg en spa geslagen om het dreigende hongerspook op de vlucht te jagen. Een moeilijkheid voor grootere steden is eenigszins, hoe aan grond te komen, niet al te ver van huis gelegen. Deze materie nadert echter meer en meer haar oplossing, nu eigenaren van grasland rond die steden inzien, dat onder de huidige omstandigheden een groot deel ervan als akkerland veel betere diensten bewijzen kan. Daardoor kunnen de arbeiders dicht bij huis blijven, wordt het gezin niet uit elkaar gerukt en behoeven geen groote uitgaven voor den bouw van loodsen enz. te worden gedaan, waarmede dus ook geen tijd verloren gaat.

Overigens stellen de arbeiders natuurlijk hunne eischen omtrent comfort en verzorging, daar zij den ganschen dag op het terrein blijven. Zeer praktisch zijn o.m. de keukenwagens, waarin het middagmaal gemakkelijk, goedkoop en smakelijk kan worden bereid op de wijze der centrale keukens. Er behoeft dus niet een onzer valide landgenooten zonder nuttigen arbeid te zijn en de nuttigste van allen arbeid in dezen zorglijken tijd is: *bebouwing der aarde voor voedselproductie*, waarbij de verborgen schatten uit haar rijken schoot worden gedolven en ons behouden voor den honger of althans fysieke achteruitgang. Met eenigen goeden wil kunnen honderden hectaren goeden grond, die nu doelloos liggen, vruchten afwerpen. Met de meeste der hier beschreven terreinen was zulks het geval. De voornaamste oorzaak hunner improductiviteit is *wateroverlast*.

Door het graven van flinke waterleidingen in voldoende aantal kan daarin voorloopig althans voor het tijdelijke doel wel zoodanige verbetering worden gebracht, dat voldoende productiviteit mogelijk wordt. Want de gronden bezitten een natuurlijke vruchtbaarheid, soms in zeer hoogen graad. Dit is vooral het geval met onze laagveen en broekgronden, die in de oostelijke en zuidelijke provinciën zooveel voorkomen. Op hun groote beteekenis voor onze volksvoeding en -welvaart en op de slechte en kleine oogsten, welke zij in tegenstelling hiermede opleveren, is een schel licht geworpen door het verslag der Directie van den Landbouw¹⁾. Het zijn juist deze gronden, die van nature een voldoende hoeveelheid opneembare stikstof bevatten om maximale oogsten aan graan en peulvruchten te kunnen leveren. Juist de duurste plantenvoedingsstof en waarvan de voorraad ten onzent het kleinst is, wordt van *tienduizenden* hectaren niet aangesproken, omdat het water dit belet en tot nog toe van overheidswege niet krachtig is ingegrepen om dit euvel te bestrijden.

„Er zal geen honger worden geleden,” was het woord van Minister Treub in 1914 bij de oprichting van het Koninklijk Nationaal Steuncomité. Velen twijfelen thans aan de juistheid van deze uitspraak, althans het geloof daarin is een oogenblik aan 't wankelen gebracht. Zijne Excellentie heeft echter volkomen gelijk, dat geen honger zal worden geleden, als wij slechts begrijpen, dat de mogelijkheden tot grootere productie zóóvele zijn, dat bij aanwending daarvan geen honger *behoeft* te worden geleden.

Ten slotte moge met een enkel woord worden gememoreerd, dat het groote belang van het bestaan der Nederlandsche Heidemaatschappij bij de beteugeling

¹⁾ De invloed van den waterafvoer op het Nederlandsch Landbouwbedrijf.

der werkloosheid door ontginning c.a. duidelijk naar voren treedt. Het is aan het vertrouwen, dat zij zich zoowel van den kant der overheid, als van fabrikanten en grondeigenaren heeft verworven, mede te danken, dat er steeds voldoende grond beschikbaar is en met bekwamen spoed kan worden aangevangen en doorgevoerd. Van den kant der arbeiders wordt veelal vertrouwen en tegemoetkoming ondervonden. Van ernstige conflicten is dan ook nergens sprake.

Arnhem, Mei 1918.

K. DILLING.

**UITBREIDING DER NEDERLANDSCHE
HANDELSBETREKKINGEN MET DE WEST EN
OMGEVING. ¹⁾**

III.

Op slaggelegenheid op Curaçao.

Een eigenaardigheid van Curaçao is, dat de stoomvaartlijnen geen werven of pakhuizen exploiteeren, noch ieder voor zich, noch zooals op Trinidad voor gezamenlijke rekening, terwijl de douane-pakhuizen slechts een zeer geringe opslagruimte bieden. Alle terreinen langs de haven geschikt als aanlegplaatsen voor schepen zijn in handen van particulieren, die deze terreinen en de daarop staande gebouwen, voor zoover niet gebruikt voor den steenkolenhandel, exploiteeren door aanleggeld te heffen van de schepen en magazijnhuur voor de opgeslagen koopmansgoederen.

Een nieuwe onderneming derhalve, die voor opslag van eigen goederen, aanlegplaats voor eigen schepen etc. niet afhankelijk zou willen zijn van de bestaande exploitanten, die tevens kooplieden zijn, of tevens scheepsagenten of eigenaars van zeilschepen, zou nergens een geschikt gelegen terrein kunnen bekomen. Hierbij komt, dat de bestaande inrichtingen over het algemeen primitief zijn en de werkkrachten weinig geschoold. Feitelijk zouden in een haven als Curaçao de kaden en pakhuizen eigendom behooren te zijn van een onafhankelijke onderneming, welke zich uitsluitend met de exploitatie daarvan bezig hield. De terreinen en gebouwen zouden echter niet dan tegen exorbitante prijzen te koop zijn en er zou nog heel wat geld bovendien moeten worden ten koste gelegd aan verbeteringen om een wezenlijk „up to date” geheel te verkrijgen.

Vroegere projecten tot het aanleggen van havenwerken buiten de St. Anna-baai en wel in het Schottegat hebben aangetoond, dat ook daarmede zeer groote sommen gemoed zouden zijn.

De beide in de nabijheid van Curaçao gelegen kleinere eilanden Aruba en Bonaire kwamen tot nu toe als havens weinig of niet in aanmerking, zij het dan ook, dat beide wel als stapelplaats werden gebruikt voor divi-divi van Columbia en Venezuela en af en toe transatlantische stoomschepen er wel eens direct gingen laden. Beide eilanden hebben radiotelegrafische verbinding met Curaçao en leveren ook voor grootere stoomschepen geen bijzondere moeilijkheden op.

Tot het op slechts 40 mijl van Curaçao gelegen Bonaire behoort ook Klein Bonaire, een thans vrijwel ongebruikt eilandje van ongeveer 680 H.A. oppervlakte, geheel vlak terrein. Dit eilandje is particulier eigendom, het ligt tegenover Kralendijk, onder den lijwal van Bonaire, tevens den eenigen toegankelijken kant van het eiland. Klein Bonaire zou wel geschikt zijn voor het vestigen van inrichtingen, welke noodzakelijk aan diep water moeten gelegen zijn en waarvoor in de St. Anna-baai of het Schottegat op Curaçao geen plaats te vinden is. Ook met het oog op de ligging in de zoo onmiddellijke nabijheid van de kust van Venezuela, een land waar nog zulke enorme mogelijkheden bestaan, is het jammer, dat goede terreinen op onze Benedenwindse eilanden daar liggen, gemakkelijk verkrijgbaar voor buitenlandse belanghebbenden of speculanten.

¹⁾ Voortzetting van pag. 422.

Centraal-Amerika.

De thans voor den Nederlandschen handel meest belangrijke der Centraal-Amerikaansche republieken is Guatemala en dat wel in verband met de door dit land geproduceerde koffie, het voornaamste uitvoerproduct. Waar in de uitvoerstatistiek van 1910 van verschepingen naar Nederland nog geen sprake was, nam ons land in 1916 met een bedrag van één miljoen dollars de tweede plaats in als afnemer der Guatemala-koffie (de Vereenigde Staten waren No. 1), een bewijs van wat er kan worden bereikt, wanneer men de beschikking heeft over een koffiemarkt als de Amsterdamsche en geldmiddelen als die van de bij deze zaken betrokken Nederlandsche onderneming, vooral onder de door den oorlog te voorschijn geroepen abnormale omstandigheden.

Guatemala heeft het groote voordeel van een goede haven aan den Atlantischen Oceaan (Puerto Barrios) en in deze haven werden de laatste jaren herhaaldelijk Nederlandsche stoomschepen met koffie voor Amsterdamsche rekening beladen. Dat de koffie-verschepingen af en toe over Curaçao gingen moet als een gevolg van de eigenaardige scheepvaart-moeilijkheden gedurende den oorlogstijd worden aangemerkt. In het algemeen ligt Curaçao ten opzichte van Centraal-Amerika uit een handels- en scheepvaart-oogpunt niet gunstig.

Na Guatemala komt ongetwijfeld Salvador het eerst in aanmerking om door den Nederlandschen handel met wat meer aandacht te worden gadeslagen. Ook dit land is een groote koffie-producent, met vóór den oorlog Duitschland als grootste afnemer. Nederlandsche firma's zijn er niet gevestigd en zaken van eenige beteekenis zijn er met Nederland tot nu toe niet gedaan. De republiek Salvador is de eenige der Centraal-Amerikaansche staten die geheel aan den Pacifischen Oceaan is gelegen en alle verkeer met Europa moet dus plaats hebben via de Landengte van Panama of via Tehuantepec.

Aangenomen mag worden, dat de verbinding met Nederlandsche havens, zoowel van Colón als van Puerto Mexico, na den oorlog weder als voorheen door Nederlandsche Stoomvaartlijnen zal worden onderhouden.

Andere voor den Nederlandschen handel belangrijke productielanden.

Onder de belangrijke Zuid-Amerikaansche productielanden, welke in meerdere mate de aandacht van den Nederlandschen handel verdienen, mogen genoemd worden: Trinidad aan de Atlantische en Ecuador aan de Pacifische zijde.

Het Britsche eiland Trinidad heeft reeds eenige tientallen jaren een geregelde stoomvaartverbinding met Nederland gehad, wat wel geleid heeft tot handelsrelaties van meerderen of minderen omvang, maar wat b.v. niet de vestiging van een Nederlandsch handelshuis aldaar tot gevolg heeft gehad. Trinidad-cacao werd vóór den oorlog voor een grooter deel met de Nederlandsche lijn naar Europa vervoerd, dan met eenige andere Europeesche lijn; toch had de Nederlandsche handel lang niet het grootste aandeel in dat vervoer.

Dat na den vrede wederom als voorheen ook Duitse schepen Trinidad zullen aanloopen en Duitse firma's op dat eiland zullen werken, ook in cacao-zaken, is moeilijk denkbaar. De vraag doet zich derhalve voor of er in de toekomst niet een mogelijkheid voor den Nederlandschen handel zal ontstaan om, met gebruikmaking van de Nederlandsche stoomvaartverbinding en begunstigd door de gewijzigde toestanden, zich bij het handelsverkeer tusschen Trinidad en het Vasteland van Europa meer dan voorheen te interesseeren. Ook de tijdens den oorlog belangrijk toegenomen invoeren van Trinidad-cederhout in Nederland (in een latere periode weder gestaakt ten gevolge van een uitvoerverbod) kunnen een basis opleveren voor latere heropening der relaties.

Een ander belangrijk land voor de toekomst is

Ecuador, aan de Westkust van Zuid-Amerika. De ook in Nederland zoo bekende Guayaquil-cacao werd steeds in veel grootere hoeveelheid via Straat Magelhaen naar Europa vervoerd dan via de Landengte en de Duitse scheepvaart, had in dat vervoer een belangrijk aandeel.

Nu het Panama-kanaal geopend is en de Nederlandsche koopvaardij slechts op den vrede wacht om van dien weg weer gebruik te maken voor de vaart op de Westkust, komt van zelf de vraag naar voren waarom Guayaquil-cacao niet in Nederland ter markt zou kunnen worden gebracht en of althans de Nederlandsche cacao-fabrieken zich niet liever hier te lande zouden voorzien, dan zelf relaties met Ecuador te onderhouden, of hun aankopen op een andere Europeesche markt te doen. Een Nederlandsch handelshuis is er tot nu toe niet in Ecuador gevestigd.

Waar deze nog al uitvoerige verhandeling, gelet het bestek van dit tijdschrift, over eenige nummers moest verdeeld worden, bestaat aanleiding te besluiten met een kort résumé.

Alle vorenstaande beschouwingen leiden tot de conclusie, dat de Nederlandsche handelsrelaties met Centraal en Zuid-Amerika en West-Indië, voor veel uitbreiding vatbaar zijn en dat Curaçao daarbij een belangrijke rol kan spelen, als hoofdvestigingsplaats in de Caraïbische Zee voor Nederlandsche handelsondernemingen, als stapelplaats van producten, als centraal punt voor de financieele affaires en als „homeport” van Nederlandsch-West-Indische kustvaartuigen. In het algemeen als commercieel „bruggehoofd” voor onze betrekkingen met de landen der Caraïbische Zee.

Verder, dat inkoop van producten voor de Europeesche markt hoofdzak zou moeten zijn en dat in de allereerste plaats het oog moet worden gewend naar die landen, welke stoomvaartverbinding met Nederland hebben of zullen bekomen, onder Nationale vlag.

W. R. MENKMAN.

Amsterdam, April 1918.

DE VERMINDERING VAN ONZEN VEESTAPEL

Een medewerker schrijft ons:

Dezer dagen werd in de Staatscourant het verslag gepubliceerd van eene in een 45-tal gemeenten in de maanden Februari en Maart gehouden veetelling. Deze telling onderscheidde zich van eene te zelfder tijd in alle gemeenten plaats gehad hebbende spoedopneming van het rundvee boven één jaar hierdoor, dat zij met zeer veel zorg plaats had en voorts, behalve het rundvee, ook de schapen en varkens omvatte.

Vergeleken met de uitkomsten van eene in Maart-April 1917 gehouden algemeene telling, komt men voor de betrokken gemeenten tot het volgende resultaat:

	Maart/ April 1917	Febr./ Maart 1918	Vermindering	
			stuks	in %
Springstieren	2539	1637	902	36
Melk- en kalikoeien	100046	88993	11053	11
Mestkoeien en -osses	2611	1433	1178	45
Mestkalveren	719	189	530	74
In het voorjaar geboren kalveren	25786	8108	17678	69
Jong vee geboren in vorige jaar ..	37763	30154	7609	20
Jong vee geboren vóór vorige jaar ..	16615	14257	2358	14
Totaal rundvee	186079	144771	41308	22
Fokzeugen en -beeren	10475	5716	4759	45
Biggen - 6 weken	21697	2541	19156	88
Loop- en mestvarkens - 50 K.G. slachtgew.	36706	9584	27122	74
Mestvarkens + 50 K.G.	19900	2867	17033	86
Totaal varkens..	88778	20708	68070	77
Heideschapen	5890	5689	201	3,4
Andere schapen....	43301	33643	9658	22,3

Afgaande op deze cijfers kan worden aangenomen, dat op het tijdstip der telling voor het geheele land de rundveestapel sedert het voorjaar 1917 was geslonken van 2.301.532 stuks tot 1.795.195 stuks en de varkensstapel van 1.185.438 stuks tot plm. 273.000 stuks.

Nu wordt in het verslag opgemerkt, dat de toestand waarschijnlijk iets gunstiger is dan uit de cijfers blijkt, doordien in 1918 de telling eene maand vroeger plaats had dan in 1917 en zodoende in eerstgenoemd jaar een minder groot aantal in het voorjaar geboren kalveren en biggen zijn medegegeld. Hier staat ongetwijfeld echter tegenover, dat na de telling de inkrimping van den veestapel door de plaats gehad hebbende vorderingen nog verder is gegaan.

Alles wel beschouwd, blijft de achteruitgang belangrijk genoeg om de vraag onder de oogen te zien, welken invloed hij vermoedelijk zal hebben op de levensmiddelenvoorziening in de verdere oorlogsmaanden. Ten vorigen jare is er herhaaldelijk op gewezen, dat wij te veel vee hadden en deze groote veestapel een gevaar opleverde voor de volksvoeding, aangezien de scheuring van grasland er door werd tegengehouden en van de opbrengst van het bouwland een belangrijk deel zou verdwijnen in de magen van het vee. Deze redeneering berust ongetwijfeld op goede gronden. Alleen hoede men er zich voor er de conclusie uit te trekken: hoe minder vee, hoe beter! Ongetwijfeld zijn wij in enkele maanden op een punt aangekomen, waarbij ernstig de vraag onder de oogen moet worden gezien, of de vermindering van den veestapel ook te groote propoorties heeft aangenomen. De veestapel moet ons leveren *eiwit* in den vorm van vleesch en kaas, *vet* en *mest*, om van de huiden voor de leerbereiding en van de wol nu maar niet te spreken.

Ging het alleen om het eiwit, wij zouden ons over den achtergang niet bezorgd behoeven te maken. Dierlijk eiwit is voor de menschelijke voeding niet beslist noodig en waar wij moeite hebben om ons op eigen bodem te voeden, moet het als eene verkwisting worden beschouwd, de plantaardige stoffen, die de bodem voortbrengt, niet als zoodanig te gebruiken, maar ter wille van de vleeschvoeding eerst om te zetten in dierlijke producten. De helft van de voedingswaarde dezer plantaardige producten gaat zodoende op zijn allerminst verloren. Het gaat echter niet alleen om het eiwit, maar ook om het vet. Dit kunnen wij niet missen en voldoende plantaardig vet, om het dierlijke vet te vervangen, is niet beschikbaar. Met liet oog hierop is van verschillende zijden dan ook gewezen op de wenschelijkheid, dit voorjaar niet of zoo weinig mogelijk runderen te slachten. Daar het vee in slechten voedingstoestand verkeert, krijgt men door dit slachten wel vleesch, dat wij niet beslist noodig hebben, doch men verliest het zoo hoog noodige vet, dat dezelfde dieren, nadat zij eenige maanden in de weide hebben geloopt, zullen kunnen leveren. Dat voorts ten behoeve van de vetvoorziening gezorgd moet worden voor het op behoorlijk peil houden van den melkveestapel, behoeft zeker allerminst nader te worden betoogd, vooral wanneer men het oog richt op de schrikbarende vermindering van het aantal varkens, welke uit de cijfers blijkt. Dit laatste is inderdaad een zeer bedenkelijk verschijnsel.

Ten einde de varkensmesterij aan te moedigen, zal dan ook in een twaalfstal fabrieken worden overgegaan tot het bereiden van zoogenaamd varkensmeel uit huishoudelijk afval als aardappelschillen, groentenafval, enz., volgens het systeem van Prof. Van Calcar. De Regeering zal dit meel voor varkensmesters beschikbaar stellen en verwacht, dat binnen enkele maanden daardoor het gebrek aan varkensvleesch, spek en vet althans ten deele zal worden verholpen. Zal in dezen een voldoende resultaat worden bereikt, zoo is het volstrekt noodig, dat de stedelijke bevolking krachtig medewerkt en van den bedoelden afval niets verloren gaat.

Niet uit het oog verloren mag ten slotte worden

de rol, die de veestapel vervult ten aanzien van de mestvoorziening. Wanneer in onze vruchtbare klei- en weidestroken de veestapel vermindert, komt er grasland beschikbaar om te scheuren voor den verbouw van menscheijk voedsel en is van het verbouwde graan minder noodig voor het vee. Wanneer de achteruitgang maar niet zoo ver gaat, dat de vetvoorziening in gevaar komt, brengt hij hier voor de voedselvoorziening slechts winst. Geheel anders is het echter in de zandstreken. Naast het daareven genoemde voordeel staat een nog grooter nadeel, n.l. dat teruggang van den veestapel leidt tot vermindering van mest en diengevolge tot kleinere oogsten. Van onze zandgronden — en ook van de veengronden — kan zonder behoorlijke bemesting geen voldoende oogst worden verkregen. Kunstmest is in de laatste jaren reeds te weinig aangevoerd en aanstonds in het geheel niet meer te krijgen. Van de plantenvoedende stoffen, die van uit deze streken in den vorm van levensmiddelen naar de groote steden gaan, ontvangt men door de nieuwe methodes in zake vuilopruijing weinig meer terug. De in den grond aanwezige oude kracht raakt meer en meer uitgeput. Vermindert nu door den achteruitgang van den veestapel ook nog de stalmestproductie, dan ligt het voor de hand, dat weldra de schraalste gronden in genoemde streken onbebouwd moeten blijven en de betere gronden slechts halve oogsten kunnen opbrengen. Op het gevaar, dat hier door de vermindering van den veestapel ontstaat, kan ongetwijfeld niet sterk genoeg de aandacht worden gevestigd.

De vraag rijst of met dit gevaar, zoowel bij de veevoeding als bij de verdeling van het beschikbare veevoeder wel voldoende rekening wordt gehouden en de thans geldende regeling, welke tot gevolg heeft, dat de kleiboer ruimer van krachtvoer is voorzien dan de zandboer, geen wijziging behoeft in dien zin, dat den eerstgenoemden minder wordt gelaten en dit ten goede komt aan den zandboer.

VREEMDELINGENPOLITIE.

Door den grooten toeyloed van vreemdelingen, waaronder ettelijke ongewenschte elementen, is de rechtstoestand van vreemdelingen hier te lande een acuut vraagstuk geworden.

Bij Koninklijke boodschap van 27 April j.l. is ingediend een wetsontwerp tot regeling van het toezicht op de in de tegenwoordige buitengewone omstandigheden in Nederland vertoevende vreemdelingen. Deze wetsvoordracht bepaalt zich tot het vragen van een volmacht aan den wetgever om het toezicht op de vreemdelingen bij algemeenen maatregel van bestuur te regelen. In afwachting van de afkondiging van dien maatregel van bestuur, welke de controle op de vreemdelingen zal verscherpen, schijnt mij een kort overzicht van het thans hier te lande vigeerende vreemdelingenrecht niet van belang ontbloom.

Basis van onze vreemdelingenwetgeving is de wet van 13 Augustus 1849 (S. no. 39), die in art. 1 als hoofdvoorwaarde voor de toelating van den vreemdeling stelt voldoende middelen van bestaan hebben, of door werkzaamheid kunnen verkrijgen. Verder moet de vreemdeling aan een der drie volgende voorwaarden voldoen:

a. in het bezit zijn van een buitenlandsch paspoort (art. 2),

b. voorzien zijn van andere geleibrieven (art. 3),

c. zich in persoon aanmelden bij de politie (art. 4).

De toelating op vertoon van een buitenlandsch paspoort, in de wet als regel gedacht, is in de practijk geheel uitgeschakeld. Minister Olivier heeft met ingang van 1 Mei 1862 voor alle vreemdelingen zonder onderscheid het verplichte vertoon van buitenlandsche paspoorten afgeschaft, zij worden toegelaten op den voet van de artt. 3 en 4. De toelating op bloote aanmelding van den persoon (art. 4) is zeker het meest voorkomende geval.

De toelating geschiedt door het hoofd van politie

der grensgemeente of ter plaatse van eerste aankomst. Onder „hoofd van politie” moet hier volgens eene ministerieele circulaire worden verstaan de commissaris van politie en in gemeenten, waar geen commissaris is, de burgemeester.

Formeel geschiedt de toelating door de uitreiking van een reis- en verblijffpas. Het is echter allengs gewoonte geworden geen reis- en verblijffpassen uit te reiken en alle vreemdelingen te beschouwen als niet toegelaten en dat alles gebeurt om de politie de vrije hand te laten bij de uitzetting en haar niet te binden aan de rechterlijke of Koninklijke tusschenkomst, die art. 10 voorschrijft voor de uitzetting van toegelaten vreemdelingen, d.w.z. vreemdelingen, voorzien van een reis- en verblijffpas.

Niet alleen, dat de politie practisch de vrije hand heeft bij de uitzetting van den vreemdeling, zij kan hem ook naar vrij goedvinden interneeren. Wil de vreemdeling zich niet onderwerpen aan de interneering, dan wordt hij eenvoudig naar zijn land teruggezonden. Ben ik wel ingelicht, dan is onlangs de Staat der Nederlanden door een geïnterneerden vreemdeling voor den burgerlijken rechter geroepen tot vergoeding van schade wegens onrechtmatige interneering. Met belangstelling mag de afloop van dit geding worden tegemoet gezien.

In de practijk kan de positie van den vreemdeling hier te lande aldus worden samengevat, dat hij altijd ter beschikking van het politiegezag staat.

De conclusie, waartoe ik hierboven gekomen ben, wordt niet gewijzigd door kennisneming van het Nederlandsch-Duitsche vestigingsverdrag (Staatsblad van 1906 no. 279). Wel geeft dit verdrag een recht van vestiging, maar eene wezenlijke beperking van de vrije bevoegdheid tot uitzetting bestaat niet. Art. 2 is zoo ruim gesteld, dat zich niet licht een geval zal voordoen, dat niet te motiveeren is met een van de gronden, in dit artikel opgenoemd.

De controle op de in Nederland verblijvende vreemdelingen wordt tot dusver slechts met gebrekkige middelen uitgeoefend. Een wettelijk voorschrift in het belang dier controle bevat art. 438 van het Wetboek van Strafrecht, dat aan logementhouders de verplichting oplegt de personen, die bij hen overnachten, in een register in te schrijven. Daar in zeer vele gemeenten niet de hand werd gehouden aan het bijhouden dier registers, heeft Minister Ort bij zijn circulaire van 3 April j.l. op handhaving van dit voorschrift aangedrongen. Niettegenstaande deze circulaire worden bedoelde registers nog niet overal bijgehouden.

Meer doeltreffend dan dit wettelijk voorschrift is de bijv. te Amsterdam getroffen maatregel, dat de aldaar zich vestigende vreemdelingen niet aan het bevolkingsbureau worden ingeschreven, voordat vanwege de politie daartoe machtiging is verleend. De omstandigheid, dat de vreemdelingen geen broodkaarten enz. bekomen, alvorens te zijn ingeschreven, werkt er toe mede, dat zij zich, op eene enkele uitzondering na, vrijwillig melden bij de vreemdelingenpolitie aldaar.

J. KRABBE.

BINNENVAART.

Een medewerker schrijft:

Het binnenlandsche goedertransport hier te lande is sedert eenigen tijd van streek. In normale tijden wordt het bewerkstelligd langs de spoor- en tramwegen voor een betrekkelijk klein gedeelte, voor het leeuwendeel langs den waterweg, en wel wat het stukgoederenvervoer betreft door de talloze beurtvaartdiensten, en wat het massaal vervoer aangaat door de binnenvaartrederijen en de particuliere schippers, de eigenlijke zoogenaamde binnenschipperij.

Scherpe concurrentie tusschen spoor- resp. tramweg en waterweg, alsmede tusschen de binnenvaarders onderling waarborgde lage vrachtprijzen en coulante behandeling, terwijl daarenboven de spoor- en tramwegen gebonden waren aan een Regeeringstoezicht,

dat zich steeds ten doel gesteld heeft de tarieven zoo laag mogelijk te houden. Sedert ongeveer de helft van het vorig jaar zijn deze bordjes grootendeels verhangen.

* * *

De spoorweg is als concurrent vrijwel uitgeschakeld; de spoorwegtarieven zijn door afschaffing van alle speciale tarieven, door een toeslag van 50 pCt. op het normale tarief en meer andere maatregelen aanzienlijk verhoogd, terwijl talloze artikelen niet meer ten vervoer per spoorweg worden aangenomen en het goederenvervoer per spoorweg tusschen stations, gelegen in of nabij plaatsen waartusschen het vervoer te water per geregelden beurtdienst kan geschieden zelfs geheel stilstaat.

De tramwegen hebben hare goederentarieven eveneens aanmerkelijk opgeschroefd ten einde bij de exorbitante kolenprijzen en de duurre-toeslagen aan haar vrij talrijk personeel het hoofd boven water te kunnen houden; tot eene stopzetting van het goederenvervoer, bijvoorbeeld tusschen zoogenaamde „natte” plaatsen zijn de tramwegmaatschappijen, die niet, als de spoorwegmaatschappijen, door den Staat voor dividend-uitkeering zijn gegarandeerd, nog niet overgegaan. Wellicht echter zullen ook zij daartoe eerlang, hetzij indirect door den kolendistributieschroef of direct — waartoe de aanhangige ook op dit gebied zeer verstrekkende wijzigingen der Distributiewet gelegenheid geven — worden genoot.

Ook de vroeger zoo scherpe onderlinge concurrentie op de waterwegen, is vrijwel opgeheven, eenerzijds door vrijwillige of gedwongen samenwerking, anderzijds tengevolge van de bevrachting over de beurtlijst, waarover straks nader.

Ook de scheepvaart werkt thans met vaste tarieven, welke voor een dergelijk uiterst genuanceerd en onder zoo verschillende omstandigheden werkend bedrijf te veel generaliseeren en dientengevolge over het algemeen zeer hoog zijn.

Oorzaak van dit alles is: 1°. de kolenschaarschte; 2°. de hoge eischen, welke de distributie van levensmiddelen enz. aan het vervoer stelt.

Dat bij den huidige kolennood de kolenverslindende spoorweg zooveel mogelijk wordt uitgeschakeld waartoe wij, dank zij onze groote, thans niet genoeg te waardeeren watervervoercapaciteit, op zoo ruime schaal in staat zijn, valt slechts toe te juichen evenals ook de concentratie, die om alle verspilling van kolen en vervoersvermogen te vermijden, in de beurtvaart is gebracht.

Alleen ware bij deze monopolisatie het stellen van maximum-vrachtprijzen voor de beurtvaartdiensten niet overbodig geweest. Thans zal dit eindelijk geschieden, blijkens de op de beurtvaart betrekking hebbende beschikking van 15 Maart 1918 (Staatscourant No. 63); welke deze maxima zullen zijn, schijnt nog niet bekend te zijn; zij zullen volgens die beschikking worden gepubliceerd „op of na 15 April” (een kostelijke termijn!).

Intusschen al zijn de tarieven der beurtvaart thans hoog, hooger vermoedelijk dan noodig is, — de hoge kolenprijzen, loonen enz. worden toch eenigermate gecompenseerd door eene meer economische exploitatie, dank zij de concentratie en den grooten toevloed van goederen — het is niet zoozeer daarover, dat door den handel wordt geklaagd, dan wel over de vervoersvoorwaarden en de weinige coulance.

Die vervoersvoorwaarden, de Algemeene Vervoerconditiën van de R(otterdamse) B(eurtvaart) V(ereeniging), volgens welke op grond van de bovengenoemde Ministerieele beschikking, alle beurtdienstvervoer, zoo niet uitdrukkelijk anders is overeengekomen, zal geschieden, zijn inderdaad zeer onereus; van nagenoeg alle aansprakelijkheid, zelfs voor fouten in de navigatie, ontslaat de vervoerder zich daarbij, terwijl bij eventueele schadevergoeding het aan het spoorwegvervoercontract ontleende beruchte maximum van f 0,60 per K.G., geldt.

Coulance, die vroeger de scherpste van deze en dergelijke bepalingen vermoedelijk verzachtte zal thans wel zijn afgeschaft, op het voorbeeld der spoorwegmaatschappijen, die dit in het najaar openlijk aankondigden. Dat aan dergelijke vervoersconditiën door den Minister van L., N. en H. zijn zegel werd gehecht, is o.i. een fout.

* * *

Veel ingrijpender en oorzaak van ernstiger strubeling is de regeeringsbemoeiing met het massale vervoer te water. Beurtbevrachting op Rijksschippersbeurzen, onder toezicht van Rijksinspecteurs voor de binnenschipperij en vaste tarieven, van welke zonder Ministerieele goedkeuring noch door de schippers, noch door de bevrachters mag worden afgeweken, zijn in de plaats getreden van de vrije vrachtenmarkt.

Het bestek van dit weekblad laat niet toe nader in te gaan op de details dier beurtlijstregeling, met al den aanleve van dien (als bevrachtingszegels, het voor elke inschrijving op de beurtlijst van de schippers gevorderde recht enz.), welke is te vinden in Staatscourant No. 76 van dit jaar. Men zou het, om een beeld aan het tegenwoordig dagelijksch leven te ontleenen, een schippersqueue kunnen noemen, waarbij elke schipper op zijn beurt voor bevrachting wordt aangewezen, maar dan ook verplicht is de toegewezen lading volgens de vastgestelde voorwaarden te vervoeren. Daaruit blijkt tevens het eigenaardige van deze distributie van scheepsruimte, die niet als de distributieregelingen voor andere artikelen haar oorzaak vindt in schaarschte, maar in overvloed van het betrokken artikel.

Reeds sedert lang wordt uit schipperskringen op het doorvoeren dezer beurtbevrachting aangestuurd. De vakorganisatie, die in dit „wilde” bedrijf bijna steeds een kwijnend bestaan voert, doch nu zij een bepaald doel in het oog kon vatten, krachtig is opgeleefd, heeft zich er, door bekwame hand geleid en met, naar men zich herinnert, niet kieskeurige middelen, vóór gespannen. Dat zij voor dit alle energie en concurrentie doodende instituut in steeds meerdere mate den steun der Regeering heeft weten te winnen, heeft zij blijkbaar te danken aan de uitzonderingspositie, waarin het schippersbedrijf thans verkeert, eenerzijds tengevolge van de uiterst zware en verantwoordelijke Regeeringszorg voor de distributie van levensmiddelen, die Haar niets zoozeer doet vreezen als stagnatie in het transportwezen, anderzijds door den kolennood en de daarmee gepaard gaande beperking van andere transportmiddelen, alsmede door de moeilijke vervangbaarheid van den met de velerlei — ook kleinere — waterwegen enz. bij uitstek vertrouwen schipper.

Dat echter handel en industrie van dit monopolie en van de zeer opgedreven vrachten groot nadeel ondervinden, vooral door handhaving der voorschriften en der reeds hoge vrachtprijzen bij het zoo moeilijk te controleeren schippersbedrijf, nog veel te wenschen schijnt over te laten, ligt voor de hand, al schijnt die ernst van de beweging, die thans van uit die kringen voortkomt, door den Minister niet hoog te worden geschat, blijkens een passus uit de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp tot wijziging der Distributiewet, in welk ontwerp de regelingen op dit gebied, zooals zij sedert October 1917 zijn getroffen, worden gefundeerd en van nog krachtdadiger sanctie voorzien.

Met belangstelling mag men dan ook de verdere behandeling tegemoet zien van genoemd wetsontwerp en van het ontwerp tot wijziging van de wet van 3 Augustus 1914 (Stbl. 344), blijkens welks Voorloopig Verslag de klachten van handel en industrie te deze ook bij de Kamer weerklank hebben gevonden. Het verdient toch nog wel eens gezette overweging of met deze uitschakeling van alle concurrentie en opdrijving van vrachtprijzen de juiste weg is ingeslagen, ook voor de schatkist zelve, die verreweg het grootste deel der vrachtopdrijving te dragen heeft.

DE FRANSCH-NEDERLANDSCHE HANDEL.

De Nederlandsche Kamer van Koophandel te Parijs, Voorzitter de heer L. Sanson, Secretaris Mr. M. C. M. Voorbeytel, publiceerde een verslag voor de jaren 1916 en 1917. Aan de belangrijke mededeelingen daarin gedaan wordt het volgende verkort ontleend.

De wijze waarop zich de oorlog tusschen de beide groepen van combattanten in West-Europa heeft ontwikkeld is, zooals te verwachten was, buitengewoon noodlottig geworden voor de Fransch-Nederlandsche handels-transacties. Eenige zeldzame uitzonderingen ter zijde gelaten, die op zichzelf bewondering wekken voor de volhardende energie van onze Nederlandsche industriëelen en voor de onverschrokkenheid van onze Nederlandsche zeelieden, kan gezegd worden dat praktisch de handel van Nederland op Frankrijk stilstaat¹⁾.

Onder deze omstandigheden moet de werkzaamheid van de Kamer zich op het oogenblik wel bepalen tot het steunen van de pogingen, door verschillende ondernemende firma's in Holland en in onze Koloniën gedaan, om zich reeds thans voor na den oorlog een afzetgebied voor hun producten in Frankrijk te verzekeren. De Kamer zal dergelijke pogingen steeds zooveel mogelijk aanmoedigen; zij ontvangt met vreugde alle aanvragen betrekking hebbende op dezen voorbereidingsarbeid.

Al ligt de toekomst nog in het duister, toch zou de Kamer met het oog op die toekomst een overtuiging willen uitspreken, die naar zij meent gegrond is op de historische ervaring. Het is deze: dat het, aannemende dat dit door een van de groepen der belligerenten van thans gewild werd, op den duur onmogelijk zal blijken door kunstmatige bepalingen, door wetten en conventies, *duurzamen* invloed uit te oefenen op de natuurlijke ontwikkeling der handelsrelaties tusschen de verschillende landen. Alle dammen die mochten worden opgeworpen tegen bepaalde economische stroomingen zullen, zoo meent zij, onmachtig blijken om die stroomingen op den duur te wijzigen of tegen te gaan. Daarom is het ook dat naar hare meening Nederland behoort trouw te blijven aan het vrijhandelstelsel dat onzen handel en onze industrie heeft groot gemaakt, zelfs wanneer alle groote mogendheden die het omringen den weg van bescherming mochten gaan inslaan. Ook in dat geval zou ons land de rol van tusschenpersoon in den wereldhandel, van algemeene stapelplaats en vrijhaven waarvoor zijn ligging het heeft voorbestemd, het best kunnen vervullen wanneer het weigert mede te doen aan het drijven der protectionisten.

De Kamer meent dus dat *op den duur* een voortzetting van den „economischen oorlog” na het sluiten van den vrede niet mogelijk zal zijn. Maar dat neemt niet weg dat in de thans oorlogvoerende landen, met name in Frankrijk, nog geruimen tijd rekening gehouden zal moeten worden met de stemming door den oorlog gewekt, in zoverre als producten uit de Duitsch-Oostenrijksche landen door het publiek geboycot zullen worden. Zonder te verwachten dat deze boycot bijzonder algemeen of langdurig zijn zal meent zij toch van de zijde der Hollandsche industriëelen het noodige gedaan zal moeten worden om eenerzijds partij te trekken van deze stemming in het belang van onze nijverheid, anderzijds te zorgen dat omtrent den zuiver-Nederlandschen oorsprong hunner producten geen twijfel mogelijk is.

Voor zoover het eerste punt betreft verwijst zij naar de lijst van te voren door Duitschland en Oostenrijk-Hongarije in Frankrijk ingevoerde goederen die als bijvoegsel bij het verslag is opgenomen.

Wat het tweede punt aangaat wil zij den nadruk leggen op de noodzakelijkheid van een algemeen Nederlandsch merk dat, ten gevolge van de waarborgen waarmede de vergunning het te voeren omringd wordt, den koper van een artikel waarop het voorkomt de absolute zekerheid geeft met een *Nederlandsch* product te doen te hebben. In het algemeen heeft een dergelijk controlemerk ter authenticiteering van een product waarde ook als verdedigingsmiddel tegen de binnenlandsche — niet altijd even loyale — concurrentie in het land waar wordt ingevoerd. Maar bovendien kan het worden dienstbaar gemaakt aan het doel dat beoogd wordt doordat het in casu den Franschen koper de zekerheid geven kan dat het artikel dat hem wordt aangeboden geen Duitsch of Oostenrijksch artikel is, dat zich ten onrechte met een neutralen naam heeft getooid.

Naar de overtuiging der Kamer zal echter slechts een

¹⁾ [Gedoeld wordt op het decreet van 3 October 1917 waarbij een embargo op alle voor Nederland bestemde goederen gelegd werd; zooals de lezer weet kan een zeker aantal artikelen nu weer naar Nederland uitgevoerd worden. — Red.]

afdoende bescherming van onze Nederlandsche producten verkregen kunnen worden door de instelling in Nederland van een openbaar, voor ieder toegankelijk *Handelsregister*. Eerst wanneer er in Holland zulk een Handelsregister bestaat zal de koper van Nederlandsche artikelen in het buitenland zich ook omtrent de nationaliteit van den *fabrikant* volledig en uit officieele gegevens kunnen inlichten.¹⁾

* * *

In het verslag wordt nog melding gemaakt van de Jaarmarkten (*Foires*) die tijdens den oorlog in Frankrijk gesticht zijn en die bestemd schijnen om ook in de toekomst te blijven voortbestaan. Van dergelijke Jaarmarkten bestaan er in Frankrijk op het oogenblik drie: *Foire de Lyon*, de *Foire de Bordeaux* en de *Foire de Paris*, die elk haar bijzonder karakter dragen. De vraag of het niet beter ware geweest zich tot één enkele wereld-jaarbeurs te beperken blijft onbesproken. Slechts wil het verslag opmerken dat bij een enquête in September 1916 in handelskringen gehouden door de revue „La France Universelle”, naar aanleiding van een rondschriven van de Chambre de Commerce de Lyon, de groote meerderheid der geraadpleegde personen en instellingen zich heeft uitgesproken voor de „Foire Unique”, en het wenschelijk bleek te achten dat het monopolie van de grootte Fransche Jaarmarkt blijven zou aan Lyon, de stad, die na het uitbreken van den oorlog het initiatief tot een dergelijke manifestatie heeft genomen.

Het karakter van de *Lyonsche Jaarmarkt*, die voor de eerste maal gehouden is van 1 tot 15 Maart 1916, en sindsdien geregeld wordt voortgezet, is dat van een algemeene wereldmarkt voor producten van den meest uiteenlopenden aard, bestemd om een tegenwicht te vormen tegen de Jaarmis te Leipzig. Ze is open voor alle producenten in de met Frankrijk verbonden en neutrale landen, en eenige Nederlandsche inzenders hebben dan ook aan de beide tot dusver gehouden Lyonsche Jaarmarkten deelgenomen.

Het verslag ontleent o.m. aan een circulaire, door den heer J. Pierson, Officieel Gedelegeerde voor Nederland en Koloniën van de Lyonsche Jaarmarkt, verzonden:

„De voorgaande Jaarmarkten zijn volkomen geslaagd en mogen een waar succes genoemd worden. Het aantal inschrijvers steeg van 1342, in 1916, tot 2614 in 1917. Een tiental Nederlandsche firma's hadden voor 1917 hare inschrijvingen tot deelneming gezonden. Enkele daarvan exposeerden werkelijk op de Jaarmarkt daar zij alhier gevestigde agënten ter waarneming harer belangen en tevens voorraad of monsters hadden.

Het vredesuur nadert; de catalogus van de Foire de Lyon wordt overal gevraagd, niet alleen in Europa doch ook daarbuiten. Uwe firma daarin geplaatst is dus aan Uw huis eene uitgebreide bekendheid geven bij eventuele koopers van Uwe producten.”

Aangaande de resultaten van de Lyonsche Jaarmarkt van 1917 wordt in het *Bulletin officiel de la Foire de Lyon* (2e Jaargang, no. 6) vermeld dat de verdeeling der inzenders naar hunne nationaliteit als volgt was: Franschen 2,073, Zwitsers 128, Algerijnen 119, Italianen 99, Portugeezen 60, Tunisiërs 43, Amerikanen 33, Engelschen 29, Spanjaarden 14, Hollanders 6, Japanners en Russen elk 2, Argentijnen, Belgen, Canada-deezen, Egyptenaren, Mexicanen en Zweden elk één inzender.

De *Foire de Bordeaux* is voor de eerste maal gehouden van 1—15 September 1916, en is in 1917 op denzelfden datum herhaald²⁾. De bedoeling bij het instellen van deze Jaarmarkt was te Bordeaux te scheppen een markt meer in het bijzonder bestemd voor de producten van landbouw en nijverheid in Zuid-West Frankrijk.

„Bordeaux — aldus een artikel in de *Petite République* van 1 September 1917 — eischt zijn plaats op voor wijnen en conserven, voor de harsproducten uit de Landes, voor het Limousijnsche porselein en meer in het bijzonder voor de koloniale waren”.

Onder de tegenwoordige omstandigheden is deelneming en bezoek van uit Nederland aan de Bordeauxsche Foire feitelijk niet mogelijk.

De derde groote Fransche Jaarmarkt die de oorlogstoestand tot ontwikkeling heeft gebracht is de *Foire de Paris*, onderneming die sinds een tiental jaren bestaat, maar eerst in 1917 een grooten omvang heeft aangenomen. Haar bijzonder kenmerk is dat ze een Jaarmarkt is voor louter *Fransche* producten; buitenlandsche inzendingen worden er niet toegelaten. De inrichting van de Foire de Paris, die thans op de Esplanade des Invalides gehouden

¹⁾ [Het wetsontwerp ter zake is naar de lezer weet

Vrijdag j.l. door de Tweede Kamer aangenomen. — Red.]

²⁾ [Het H. B. bericht, dat de mis van September 1918 tot Mei 1919 uitgesteld is. — Red.]

wordt, wijkt in zooverre af van die van de beide andere groote Jaarbeurzen dat behalve de afzonderlijke bureautjes ook groote hall's aanwezig zijn, waarin een groep van inzendingen uit eenzelfde tak van industrie zijn bijeengebracht. De resultaten van de 10e Foire de Paris, die van 15 tot 31 Mei 1917 plaats had, en waaraan door 1850 inzenders werd deelgenomen, zijn van dien aard geweest dat in een vergadering van het Comité begin December j.l. gehouden besloten is ze in het vervolg geregeld voort te zetten. In een artikel van de hand van den Voorzitter van het Comité, de heer Roger, in *L'Exportateur Français*, van 13 December l.l. schreef deze o.m.:

„In 1918 zal de Foire de Paris nog een veel grooteren omvang aannemen. Het aantal deelnemers die zich tot dusver reeds hebben laten inschrijven is 266 groot dat wij een bijna dubbel zoo groot aantal barakken hebben moeten bestellen als het vorige jaar”.

Wij hebben — aldus het verslag — de Fransche „Faires” die aan den oorlog haar oprichting of ontwikkeling te danken hebben wat uitvoeriger besproken, omdat ze naar onze meening een van de beste middelen vormen om de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische producten op de Fransche markt bekend te maken.

Op deze wijze zal waarschijnlijk met minder kosten en met meer succes bereikt kunnen worden wat reeds vroeger gewild werd door degenen die moeite gedaan hebben voor het oprichten van een „Hollandsch Huis” te Parijs, waaraan dan een monstercamer en misschien ook attracties van verschillenden aard verbonden zouden zijn.

AANTEKENINGEN.

Spoorwegen in de Boven-Kongo. — In een recent nummer der *Europäische Staats- und Wirtschaftszeitung* vertelt de bekende specialiteit voor Afrikaansche spoorwegen Baltzer welke uitbreiding de spoor gedurende den oorlog in dit werelddeel gevonden heeft. Wij willen even stil staan bij zijne berichten over die wegen welke eene verbinding zullen bieden aan het Katanga gebied, dat door zijn economische beteekenis (koper enz.) en politieke positie, in het centrum der belangstelling staat. Voor Katanga zou vervoer kunnen plaats vinden volgens noordelijke richting (Kongo-rivier naar Boma), zuidelijke of zuid-oostelijke richting (Rhodesia-spoorweg) en westelijke richting (Benguela-baan). De laatste richting zal de beste zijn. Vervoer langs de Kongo is nadeelig door de noodzakelijkheid van herhaald overladen van rivier op spoor bij niet-bevaarbare gedeelten. Het trein-transport naar Kaapstad is te lang van duur en ook indien het vervoer op Beira (oostkust) gedirigeerd wordt verlengt men de route naar Europa. Aangewezen zal dus zijn verschepping in Benguela (portugeesch).

Baltzer vermeldt, dat de lijn Kambove-Boekama in Mei 1917 is gereed gekomen. Boekama ligt aan het bevaarbare boven-stroomnet van de Kongo-rivier en tot Kambove (in Katanga) was in Juni 1913 het zuidelijk deel van de Kaap-Kairo spoorweg opgerukt. Van Kaapstad tot Boekama bestaat nu 4211 K.M. ononderbroken spoor van Kaap-type (1,067 M.). Katanga heeft dus nu naast de zuidelijke transportroute beschikking over den weg in noordelijke richting. Dit transport beslaat, van Boekama tot Boma, 3567 K.M. Aan de Benguela-baan in Angola, waarvan Engeland de meeste aandeelen in handen heeft, werd in den oorlog voortgebouwd schoon met aanmerkelijke vertraging. Het grondwerk is voltooid tot Bihé 631 K.M. van de kust, maar de geheele lengte der verbinding tot aan de kongoleesche grens is 1270 K.M. waarbij nog wat te voegen zal zijn voor aansluiting aan het traject Kambove-Boekama.

Baltzer noemt ook nog de voltooiing van de Loekoega-baan (Maart 1915) welke zuidelijk van Kongolo, aan de Kongo, in de richting der Loekoega-rivier naar het Tanganjika-meer loopt, zuidelijk van Albertville. Met den veroverden spoorweg in Duitsch Oost-Afrika van Dar es Salam naar Oedsjidsji is, in verbinding met de water-en-spoor-weg naar Boma, de „Transcongolais” geschapen. De afstand tusschen het belgi-

sche en duitsche Tanganjika-meer station is 150 K.M. (8 vaarturen). Op de oevers van de Loekoega vindt men steenkolenlagen. Het ligt niet voor de hand, dat in deze oostelijke richting een transport gevonden zou zijn, dat voor Katanga nog meer in aanmerking komt. Tegenover een gunstiger breedte-ligging staat voor Dar es Salam het kostbaarder vervoer door het Suezkanaal.

De handel van de V. S. in 1917. — Voorloopige gegevens van den in- en uitvoer der V. S. in 1917 waren h.t.l. reeds bekend geworden, de officieele cijfers van het Department of Commerce te Washington staan nu ten dienste. De in- en uitvoer van koopmansgoederen heeft bedragen in \$:

	1915	1916	1917
Invoer	1.778.596.695	2.391.635.335	2.952.467.955
Uitvoer	3.554.670.847	5.482.641.101	6.231.244.976
Uitvoersaldo	1.776.074.152	3.091.005.766	3.278.777.021

Onderscheiden naar de Entente-landen en naar Nederland waren de cijfers in de jaren 1916 en 1917:

	Invoer		Uitvoer	
	1916	1917	1916	1917
Frankrijk	108.893.111	98.639.653	860.821.006	940.810.070
Italië	60.235.172	36.480.807	303.530.476	419.095.473
Ver. Koninkr.	305.456.952	280.080.175	1.887.380.665	2.001.031.104
Europ. Rusland....	4.478.990	12.350.179	389.806.581	314.629.528
Aziat.	4.139.705	2.164.252	160.701.673	109.169.243
Japan	182.090.737	253.669.709	109.156.490	186.347.941
Nederland	43.634.258	22.712.609	113.718.214	90.543.252

Vergelijkt men de destinatie, respectievelijk oorsprong van de goederen van den buitenlandschen handel in het jaar vóór den oorlog en het laatst voltooide jaar, dan vertoont zich merkwaardig de verzwakkende invloed van den militairen strijd op de economische bedrijvigheid van Europa; de schade van een aanzienlijk verminderden uitvoer naar Amerika wordt vermenigvuldigd door een bijna verdrievoudigden import uit dat land, niettegenstaande het feit dat een aanzienlijk deel van ons werelddeel als afnemer niet meer in aanmerking komt.

	Invoer		Uitvoer	
	1913	1917	1913	1917
Europa	864.666.103	551.144.599	1.499.573.363	4.054.362.029
N.-Amerika	389.814.744	871.892.524	601.176.159	1.264.688.666
Z.-Amerika	198.259.005	598.818.532	146.514.635	312.420.985
Azië en Austr.	316.126.868	857.458.361	207.825.327	548.308.512
Afrika	23.729.760	73.063.939	28.928.808	51.464.784

De goubeweging, bij het bovenstaande niet begrepen, geeft het volgende beeld: invoer \$ 685.990.234 (1916) en \$ 552.454.374 (1917); uitvoer \$ 155.792.927 (1916) en \$ 371.883.884 (1917).

Het afzetcontingent voor Kali in 1918. — Het verdeelkantoor voor de kali-industrie, ingevolge art. 7 van de wet aangaande den afzet van kalizouten d.d. 25 Mei 1910, heeft de quoten voor de bezitters van kaliwerken in 1918 vastgesteld. De hierna volgende tabel, uitgedrukt in Doppelzentners, overgenomen uit de „Frkf. Ztg.”, waarin naast de nieuwe cijfers die van 1913 en 1915 gesteld zijn, plaatst duidelijk in het licht, dat het begrijpelijkerwijs sedert den oorlog sterk verminderde buitenlandsch quantum aan een voortgaande aanzienlijke beperking onderworpen is.

kalizout (K ₂ O in pCt.)	1913		1915		1918	
	binnenl.	buitenl.	binnenl.	buitenl.	binnenl.	buitenl.
karnalliet (+ 8 — 12)	72100	700	48000	300	-39000	—
ruwzout (12 — 15)	3232000	1350200	2666000	822000	3360000	216000
landbouwz. (20 — 22)	22300	470000	23000	334000	1191000	638000
„ (20 — 32)	38000	172800	46000	15000	197000	20000
„ (40 — 42)	2010000	635000	2700000	687000	2551000	365000
incl. kalimests. (38)	662000	1741000	545000	1383000	1498000	69000
chloorkalium	17000	574500	12000	376000	272000	13000
kaliumsulfaat (+ 42)	1900	151200	2700	225000	78000	54000
kalium-magnesium-sulfaat	6055300	5095400	6042700	3842300	9186000	1375000

De cijfers voorspellen weinig goeds voor de voorziening in de dringende behoeften van onzen landbouw en voor het verkrijgen van kaliumproducten voor andere doeleinden.

Het zoo juist verschenen verslag over 1917 van de „Disconto-Gesellschaft” merkt op, dat de verkeersmoeilijkheden ook voor den kalibergbouw zeer storend geweest zijn. Niettemin kon aan den Duitschen land-

bouw meer afgezet worden; tegenover 1913 met 5,3 miljoen Doppelzentner, staan 1916 en 1917 resp. met 6,8 mill. en 8 mill. Deze vermeerdering en de verwachtingen van den afzet na den oorlog bracht veel vraag naar aandelen van kalimijnen te weeg, hetgeen oorzaak werd van een koersreactie die, volgens het verslag, de perken te buiten is gegaan. De kali industrie zou bedrijfsaaneensluiting van noode hebben.

Amerikaansche lezing van de inbeslagneming onzer schepen. — Het moge vergund zijn — ofschoon dit weekblad niet bij voorkeur aan feiten als het navolgende aandacht bedoelt te schenken — hier over te nemen hoe „The Commercial and Financial Chronicle”, naar men weet het meest getelde en bekende financieele blad van Amerika, zijn lezers inlicht over de inbeslagneming van de Nederlandsche schepen. In het met de laatste mail ontvangen nummer van 23 Maart a. c. op blz. 1167 leest men na eene inleiding over het recht van angarie het hier volgende: „But why select the Dutch ships primarily? Here too, the answer is obvious. Since the early months of last year, Holland has not kept her ships in commission on the ocean lines. Partly because of our restrictions on exports to neutral countries in touch with the enemy, but chiefly because of the ruthless destruction of neutral as well as enemy ships in Germany's "war zones", and because it is impossible for vessels to leave Holland for England or America without traversing those war zones, her ships have for the most part remained idle in our own and the French and English harbors. Many have been in the Hudson River for seven or eight months.

„Meantime Holland was reduced to straits for lack of necessary supplies. Her Government opened negotiations, and last January proposed on its own behalf that the Dutch vessels now anchored in our harbors should be chartered for short terms by the United States. To this, with the accompanying stipulations regarding the nature of the use to be made of them, the United States agreed. But the Government at Amsterdam delayed execution of the arrangements from time to time, and it became well known that it was following that policy because of the open threats of Germany. For this reason it has proved impossible to come to terms, even on the Amsterdam Government's own proposal. Our own Government has, therefore, asserted its right of seizure with compensation.”

BOEKAANKONDIGING.

De Spaarbank te Rotterdam gedurende een eeuw. 1818—6 Mei—1918. Door Mr. J. H. W. Swellengrebel. Rotterdam, 1918, VIII en 177 blz.

Geboren enkele maanden na hare Haarlemsche zuster, heeft thans ook de Rotterdamsche Spaarbank haar honderd-jarig bestaan gevierd. Het bestuur heeft hierin aanleiding gevonden een gedenkboek het licht te doen zien, waarin de directeur in groote trekken de geschiedenis der instelling verhaalt en dat, uitnemend uitgevoerd en van een reeks photographieën voorzien, een blijvend monument zal vormen voor wat deze nuttige instelling in de eerste eeuw van haar bestaan voor het sparend Rotterdam is geweest.

Voortgekomen uit de Spaarbankbeweging in 1817, welke in het verslag wordt geschetst, en opgericht door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, is de instelling langen tijd, ook toen haar bedrijf zich reeds belangrijk had uitgebreid, in haar organisatievorm van andere instellingen in deze soort blijven afwijken. Een commissie van een groot aantal leden uit het Departement had de leiding, slechts enkele beambten waren vast bezoldigd. Weliswaar werd reeds in

1864 door Mr. M. Mees, wiens borstbeeld niet ten onrechte het spaarbankgebouw siert, de eerste stoot tot bruikbaarere organisatie gegeven, doch het zou nog tot 1899 duren, eer de nieuwe organisatie door de benoeming van Mr. G. H. M. Delprat tot bezoldigd secretaris, sedert 1904 directeur, voltooid werd. Van toen dateert een nieuwe ontwikkelingsperiode in het leven der Rotterdamsche spaarbank en verkrijgt deze in het Nederlandsche spaarbankwezen de positie, waarop zij terecht trotsch mag gaan. Ondertusschen was in 1892 door een dading de band met het Departement der Mij. tot Nut van 't Algemeen verbroken.

De spaarbank, aan welke bedrijfsorganisatie verder een belangrijk deel van het gedenkboek gewijd is, heeft meer dan eens bewogen dagen gekend. De oorlog van 1830 en de effectendaling dier dagen, die tengevolge hebben gehad, dat van 1829 op 1831 het inleggerskapitaal van 644.000 op 439.000 daalde en in plaats van een reservefonds een tekort op de balans aanwezig was, mag gesteld worden naast de even acute als spoedig opgeheven vlag van wantrouwen in het eind van October 1907, toen in 3 dagen ruim 1,5 miljoen aan de intusschen heel wat steviger gefundeerde instelling werd onttrokken.

Ook het begin van den wereldoorlog bracht een ernstige inkrimping. Het saldo tegoed daalde van 30 April 1914—30 April 1915 van ruim 14 miljoen op 9,7 miljoen. Sedert is evenwel weder een geregelde stijging te constateeren, zoodat in het gedenkboek kan worden medegedeeld, dat de daling van het inleggerskapitaal vermoedelijk 30 April a.s. weder zal zijn ingehaald.

De waarde van instellingen als deze kan beter gemeten worden naar de wijze, waarop zij moeilijkheden het hoofd weet te bieden, dan naar den rustigen gang van tijden van voorspoed. De Rotterdamsche spaarbank heeft ook in dit opzicht getoond uitnemend voor haar taak berekend te zijn.

Een aantal bijlagen, lijsten van bestuurders en cijfers, besluiten het gedenkboek.

B.

Sociaal Jaarboek voor Nederland.
Onder redactie van Prof. Mr. P. J. M. Aalberse, Ir. J. W. Albarda, Mej. Dr. J. van Anrooy, Prof. Mr. P. A. Diepenhorst, Prof. Dr. D. van Embden, H. Ch. G. J. van der Mandere. 1918 I; A. W. Sijthoff's Uitgevers-Mij. Leiden, XIV en 386 blz.

Blijkens het voorwoord is de uitgave bestemd voor allen, die in socialen arbeid belang stellen en zich snel en gemakkelijk wenschen te oriënteren in de gebieden, waarover die arbeid zich uitstrekt, of wenschen te weten door welke instellingen en personen deze arbeid wordt verricht. Van het veelomvattend gebied, dat de uitgave omvat, wordt in de 368 bladzijden van dit eerste stuk de eene helft slechts behandeld. Nog in den loop van het jaar zal een tweede stuk verschijnen, dat het ontbrekend brengt.

Men mag de redactie dankbaar zijn, dat zij, gesteund door een reeks van medewerkers, dezen arbeid ondernomen heeft. De twintig groepen, die het bijzonder gedeelte vormen, omvatten het sociale leven op economisch en geestelijk gebied in zijn vollen omvang, waaromtrent een schat van gegevens is bijeengebracht.

Vooraf gaat een algemeen gedeelte, waarin in de eerste plaats Mr. Dr. H. Goeman Borgesius, Dr. D. Bos en Ds. A. S. Talma herdacht worden. Vervolgens geeft Mr. H. J. Tasman een overzicht van de periodieke sociale literatuur in Nederland en behandelt Mr. H. J. Nieboer in een reeds in Mei 1917 afgesloten artikel het vraagstuk van de Volkshuisvesting tijdens de oorlogscrisis. Het algemeen gedeelte geeft verder o.a. een overzicht van het sociaal gedeelte van de programma's der bestaande politieke partijen.

Een tweede druk zag het licht van de Importer's Directory of the Netherlands East Indies, de in de engelsche taal gestelde adreslijst van importeurs en staten van handelaren die zich met den import van de onderscheidene artikelen, die vermeld worden, bezighouden, uitgegeven door de afdeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg.

INGEZONDEN STUKKEN.

WETSONTWERP TER WERING VAN BUITENLANDSCHE FONDSSEN.

Met belangstelling heb ik gelezen hetgeen in de aflevering van 15 dezer is geschreven ten aanzien van het ingediende, bovengenoemde wetsontwerp. Dit wetsontwerp geeft mij echter aanleiding tot enkele andere opmerkingen.

Het ontwerp toch gaat m.i. euvel aan de fout van vele, zoo niet alle wetsontwerpen, welke wij in verband met de heerschende omstandigheden hebben zien ingediend, n.l. aan de fout van beperkende bepalingen en strafbepalingen te geven zonder voldoende, zoo niet afdoende maatregelen om overtredingen te voorkomen of tegen te gaan.

Hoe verkeerd werkend dusdanige wetten werken, daarvan geeft de memorie van toelichting op bovenbedoeld wetsontwerp in den aanhef zelf een sprekend bewijs. Ondanks het Ministerieel Besluit van 30 December 1914, waarbij buitenlandsche fondsen, na 1 Januari 1915 Nederlandsch gezegd, niet leverbaar werden verklaard, een maatregel, welke ten doel had afvloeiing van Nederlandsch kapitaal naar het buitenland te voorkomen, ondanks dien maatregel zijn voor 200 à 250 miljoen gulden, volgens opgave van den Minister, buitenlandsche fondsen in ons land gedurende den oorlog ingevoerd. Bij dit cijfer dient opgemerkt te worden, dat er niet bij vermeld wordt of er ook onder begrepen zijn de bedragen aan buitenlandsche fondsen, waarop als onderpand door banken en bankiers hier te lande voor groote bedragen aan credieten aan het buitenland onder pressie van de regeering zijn verstrekt; mochten deze wel onder het door den Minister aangegeven cijfer begrepen zijn, dan is het gevaar voor een verkeerden indruk, door dat cijfer gewekt, niet denkbeeldig.

In de memorie van toelichting wordt gezegd, dat het de bedoeling is het Nederlandsch kapitaal in Nederland te houden en belegging in het buitenland tegen te gaan. Wil men dit eenigszins afdoende tegengaan — beter dan bovenaangehaald Ministerieel Besluit — dan zijn er m.i. heel wat meer bepalingen noodig, dan het nu ingediende wetsontwerp bevat. Zelfs schending van het bij de Grondwet gewaarborgde brievengeheim is niet voldoende; het verleen van credieten aan en in het buitenland, het koopen van fondsen in het buitenland, het koopen van bedragen tegoed in het buitenland, het remitteren naar het buitenland dient onder strenge controle te staan, het buitenlandsch wisselverkeer geconcentreerd bij en gecontroleerd door een „devisen-centrale". De ervaring tot nog toe met concentratie bij en controle van door de regeering ingestelde commissies — lukt echter niet uit tot verdere dergelijke experimenten — integendeel.

Terloops zij hier opgemerkt het contrast tusschen het tegengaan van het afvloeien van Nederlandsch kapitaal naar den vreemde en de uitbreiding in het nieuw octrooi aan de Nederlandsche Bank gegeven ten opzichte van hare buitenlandsche wisselportefeuille.

De minister stelt niet voor het zegelen van buitenlandsche fondsen stop te zetten, ook wel een aanbevolen middel ter bereiking van het door den Minister beoogde doel. Zoude het kunnen zijn, rijst hierbij de vraag, dat het verleen van verdere credieten aan het buitenland b.v. op onderpand van Deutsche Kriegs-anleihe door het stopzetten van 't zegelen niet on-

mogelijk gemaakt moet worden. Dat het nu ingediende wetsontwerp voor den effectenhandel uit den boeze is, springt terstond in het oog: de fondsen-arbitrage wordt vrijwel onmogelijk gemaakt, en mochten de buitenlandsche Staten als vergelding tot maatregelen overgaan om den invoer van fondsen uit den vreemde te weren, dan is een groot afzetgebied van uitheemsche fondsen, hier te lande gehouden in tijden van nood of crisis, gesloten; de ervaring, in den eersten tijd na het uitbreken van den oorlog opgedaan, is daar om het groote nut te bepleiten van een afzetgebied in den vreemde.

Doodend zouden dusdanige repressaillemaatregelen werken voor onze effectenbeurs, in plaats van op te heffen onze Amsterdamsche Effectenbeurs tot een centrum van den internationalen handel in fondsen. Doch niet alleen hoogst ongewenscht voor den effectenhandel hier te lande, doch ook gevaarlijk voor den goederenhandel komen mij dergelijke maatregelen voor. Door dergelijke maatregelen toch wordt een middel om zich een tegoed in het buitenland te scheppen belet, een middel om zich remises naar het buitenland te verschaffen ontnomen, wat belemmerend voor het internationaal verkeer kan werken; welke gevolgen een belemmerd financieel verkeer met het buitenland met zich kan brengen, heeft het verkeer met de Scandinavische rijken ons geleerd.

De Minister wil maatregelen nemen om kapitaal, belegging zoekend, beschikbaar te hebben en houden voor de leeningseischen, welke onze eigen schatkist zal hebben te stellen. Doch de Minister zal toch moeilijk iedereen kunnen dwingen zijn geheele fortuin verder in Nederlandsche staatsschuld te beleggen, slechts een percentage kan hij daartoe noodzaken. Sluit de Minister nu onze grenzen voor Nederlandsch kapitaal, dan zal het overgroot deel van het belegging zoekend kapitaal aangewezen zijn op uitzetting ter geldmarkt of inschrijving op nieuwe uitgiften. Een sterk verruimde geldmarkt lokt tot excessen, speculaties op de fondsenmarkt uit, welke groot gevaar voor verliezen met zich brengen.

Wanneer het belegging zoekend kapitaal aangewezen is uitsluitend op nieuwe binnenlandsche emissies, dan rijst het gevaar van emissies, welke beter niet waren gehouden.

v. L.

REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Verbod van uitvoer van ruwe tabak. Bij Kon. besluit is ingetrokken de tijdelijke opheffing van het verbod van uitvoer van *ruwe tabak*.

Uitvoer van groenten. Ingetrokken is de ministerieele beschikking van 9 Mei 1917, houdende vaststelling van algemeene regelen omtrent den *uitvoer van groenten*.

Inzamelings ten platten lande. Het B.M.V. meldt, hoe in de laatste dagen, met medewerking van het Departement van Oorlog maatregelen genomen zijn om de hand te leggen op voorraden, die door verschillende boeren nog niet zijn ingeleverd.

Vroege aardappelen. De thans geldende maximumprijzen voor aardappelen zijn niet van toepassing op vroege aardappelen, welke vóór 1 Juni in den handel worden gebracht; voor dergelijke partijen geldt ook het vervoerverbod niet.

Aardappelen, rijst en peulvruchten. Voor de periode van 22 Mei tot 19 Juni is het rantsoen aardappelen bepaald op 8 K.G. per hoofd, benevens, ter aanvulling van het ontbrekende aardappelanrantsoen, 0,9 K.G. rijst en ½ K.G. peulvruchten.

Regeringsbloem en -meel. Met ingang van 27 Mei wordt de samenstelling van regeeringsbloem en -meel wederom gewijzigd.

In verband met het betrekkelijk hooge vochtgehalte van inlandsche tarwe en rogge kan het voorkomen, dat regeeringsmeel en -bloem spoediger tot bederf overgaat.

Levensmiddelen voor militaire verlofgangers. Het rantsoen aardappelen en brood, dat per dag kan worden verstrekt aan verlofgangers, is thans gelijk gesteld met dat der burgerbevolking.

Vet-distributie. De rantsoeneering van vetten (zie no. 121) zal op 3 Juni a.s. in werking treden.

Voedsel voor maaiers en hooiers. Gedurende de maand Juni zal voor maaiers en hooiers een extra rantsoen levensmiddelen beschikbaar worden gesteld van 3 K.G. peulvruchten en 1½ K.G. boekweitmeel per vier weken.

Distributie van varkensmeel. Door de Toewijzingscommissie voor veevoeder zal nog in deze maand een aanvang worden gemaakt met de distributie van varkensmeel, bereid volgens het systeem van Prof. Van Calcar. Over de maand Mei komt eene hoeveelheid van 850.000 kilo ter verdeling. De prijs voor het meel is bepaald op f 24 per 100 K.G., inclusief zak, boord- of spoorvrij plaats van afzending.

Bevordering varkensmesterij. Aan

mesters van één varken voor eigen gebruik zal onthefing van het slachtverbod kunnen worden verleend. Wil iemand meer varkens voor eigen gebruik mesten, dan zal hij voor het tweede varken één en voor het derde twee varkens enz. voor de distributie beschikbaar moeten stellen.

De reuzels van de huisslachten afkomstig, moeten worden ingeleverd.

Cacaopoeder. De Minister van Landbouw heeft een inventarisatie gelast van de aanwezige hoeveelheden cacaopoeder grooter dan 25 K.G.

Chocolade. Het ligt in het voornemen aan de gemeenten chocolade in den vorm van reepen of tabletten te doen leveren, welke deze moeten doen verkoopen tegen 12½ cent.

Vlakglas. Verboden is het vervoer en de aflevering van alle soorten vlakglas.

Vaseline. Ieder, die partijen vaseline onder zich heeft, moet daarvan opgave doen aan het Rijks-Distributiekantoor voor geneesmiddelen, enz.

MAANDCIJFERS.

ONTVANGSTEN VAN SPOOR- EN TRAMWEGMAATSCHAPPIJEN JANUARI 1918.

(Ontleend aan de „Ingenieur”.)

Namen der Maatschappijen.	Personenvervoer.	Goederenvervoer.	Totale ontvangsten.	
			Jan. 1918.	Jan. 1917.
Maatsch. tot Exploitatie van Staatsspoorwegen	f 1.932.350,—	f 2.761.837,—	f 4.894.202,—	f 4.278.112,— ¹⁾
Holl. IJzeren Spoorwegmaatschappij	„ 1.975.450,—	„ 1.270.917,—	„ 3.413.054,—	„ 3.064.280,—
Ned. Centraal Spoorwegmaatschappij	„ 189.512,—	„ 193.336,—	„ 385.263,—	„ 370.058,— ¹⁾
Noord-Brab.—Duitsche Spoorweg-maatschappij	„ 24.415,—	„ 82.469,—	„ 111.578,—	„ 56.259,—
Hollandsche Buurtspoorwegen	„ 9.099,83	„ 14.624,07	„ 24.364,09	„ 14.863,95
Dedemsvaartsche Stoomtramwegmaatschappij..	„ 11.543,83	„ 23.645,44	„ 36.536,43½	„ 28.997,03
Tramw.mij. „de Meijerij”: lijn Veghel—Eindhoven—Belg. grens en St.Oedenrode—'s Bosch, lijn Eindhoven—Helmond—Asten en Geldrop—Heeze	—	—	„ 27.079,—	„ 18.066,85
Zuid-Nederl. Stoomtramweg-maatschappij.	„ 17.807,45½	„ 14.412,98½	„ 33.482,09½	„ 27.355,44
Nederlandsche Tramwegmaatschappij	„ 50.205,50	„ 62.272,80	„ 115.477,05	„ 84.950,28½
Rotterdamsche Tramwegmaatschappij	—	—	„ 128.250,36½	„ 105.440,36
Westlandsche Stoomtramwegmaatschappij	„ 24.384,23½	„ 6.302,44	„ 31.240,32½	„ 24.638,17
Gemeentetram te Amsterdam	„ 588.157,96	—	„ 588.157,96	„ 491.377,05
Haagsche Tramwegmaatschappij	„ 281.660,03½	—	„ 282.775,02	„ 255.740,72
Rotterdamsche Electr. Tramwegmaatschappij..	„ 253.132,34	—	„ 253.132,34	„ 236.567,18
Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij	—	—	„ 426.000,—	„ 379.877,—
lijn Samarang—Vorstenlanden—Willem I..	—	—	—	—
Oost-Java Stoomtramwegmaatschappij	—	—	„ 15.900,—	„ 12.000,—
lijn Modjokerto—Ngoro	—	—	„ 59.600,—	„ 53.600,—
lijn Soerabaja—Krian	—	—	„ 288.500,—	„ 254.300,—
Samarang—Cheribon Stoomtramwegmaatsch..	—	—	„ 241.400,—	„ 217.500,—
Samar.—Joana Stoomtramwegmaatschappij ..	—	—	—	—
Serajoedal Stoomtramwegmaatschappij	—	—	„ 38.000,—	„ 40.200,—
lijn Maos—Bandjarnegara	—	—	„ 7.900,—	—
lijn Bandjarnegara—Wonosobo	—	—	„ 49.400,—	„ 38.234,—
Kediri Stoomtramwegmaatschappij	—	—	„ 43.100,—	„ 37.403,—
Malang Stoomtramwegmaatschappij	—	—	„ 438.000,—	„ 393.948,—
Deli Spoorwegmaatschappij	—	—	—	—

¹⁾ Definitieve opgave.

De ontvangsten der groote maatschappijen, die in de „Ingenieur” ontbreken, zijn aan het „Maandschrift Centr. Bureau Statistiek” ontleend.

Nagekomen over November 1917.

Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij	—	—	f 406.000,—	f 402.563,—
lijn Samarang—Vorstenlanden—Willem I..	—	—	—	—
Oost-Java Stoomtramweg-Maatschappij	—	—	„ 15.000,—	„ 18.100,—
lijn Modjokerto—Ngoro	—	—	„ 55.000,—	„ 47.000,—
„ Soerabaja—Krian	—	—	„ 269.700,—	„ 221.900,—
Samarang—Cheribon Stoomtramwegmaatsch..	—	—	„ 273.700,—	„ 212.700,—
Samar.—Joana Stoomtramwegmaatschappij ..	—	—	—	—
Serajoedal Stoomtramwegmaatschappij	—	—	„ 61.000,—	„ 46.000,—
lijn Maos—Bandjarnegara	—	—	„ 8.900,—	—
lijn Bandjarnegara—Wonosobo	—	—	—	—

Nagekomen over December 1917.

Oost-Java Stoomtramwegmaatschappij	—	—	„ 20.000,—	„ 10.100,—
lijn Modjokerto—Ngoro	—	—	„ 68.800,—	„ 55.000,—
lijn Soerabaja—Krian	—	—	„ 304.500,—	„ 226.400,—
Samarang—Cheribon Stoomtramwegmaatsch..	—	—	„ 267.700,—	„ 236.400,—
Samar.—Joana Stoomtramwegmaatschappij	—	—	—	—
Serajoedal Stoomtramwegmaatschappij	—	—	„ 54.800,—	„ 45.400,—
lijn Maos—Bandjarnegara	—	—	„ 11.500,—	—
lijn Bandjarnegara—Wonosobo	—	—	—	—

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	18 Mei 1918	20 Juli 1914
Ned. Bank	Disc. Wissels. 4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bel. Binn. Eff. Vrsch. in R.C.	4 1/2 " 1 " '15	4 " 23 " '14
Bank van Engeland	5 " 19 Aug. '14	5 " 23 " '14
Duitsche Rijksbank	5 " 5 Apr. '17	3 " 29 Jan. '14
Bank van Frankrijk	5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Oostn. Hong. Bk.	5 " 21 Aug. '14	3 1/2 " 12 Mrt. '14
Russische Staatsbk.	6 " 12 Apr. '15	4 " 29 Jan. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 " 27 Juli '14	5 " 1 Apr. '14
Zweedsche Rijksbk.	7 " 9 " '15	5 " 6 Febr. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 " 20 Mrt. '18	4 1/2 " 6 " '14
Zweitsersche Nat. Bk.	4 1/2 " 31 Dec. '14	3 1/2 " 19 " '14
Bank van Italië	5 " 10 Jan. '18	5 " 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2-4 1/2	—
Javasche Bank	3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie				
18 Mei '18	2 3/4-3 1/2	2 1/2 1)	3 1/2 3/32 1)	4-5/8	—	5-1/2 1)
13-18 " '18	2 1/2-3 1/8	2 1/2-3 1/2	3 1/2 3/32	4-5/8	—	3-5 1/2
6-11 " '18	3-1/4	3 1/2	3 1/2 3/32	4-5/8	—	3-6
29A.-4M. '18	3 1/2-4 1/4	3 1/2-5 1/2	3 3/16	4-5/8	—	3 1/2-6
14-19 Mei '17	2-1/4	2 1/4	4 28/32-2 3/4	4-5/8	—	2-3
15-20 Mei '16	2-3/4	3-3/4	4 9/16	—	—	1 3/4-2 1/4
20-24 Jul. '14	3 1/8-3 9/16	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 3/4	1 3/4-2 1/2

1) Noteering van 17 Mei.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Gedurende de afgelopen berichtsweek verkeerde de wisselmarkt in een zenuwachtige stemming. Aanvankelijk was de markt zeer flauw. Bij tamelijk groot aanbod was er slechts zeer geringe vraag, zoodat de koersen sterk terugliepen. Londen daalde tot 9.20, Parijs tot 34.—, New York tot 1.94, Berlijn tot 37.80 en Weenen tot 23.10, terwijl algemeen nog lagere koersen, vooral voor de Entente-wissels, verwacht werden. Donderdagmiddag begon echter een iets betere stemming bemerkbaar te worden, doordat vooral in Londen tamelijk omvangrijke dekkingsaankopen gedaan werden. Vrijdag was aanvankelijk de stemming weder flauw. Al spoedig trad echter een sterke reactie in, hoofdzakelijk doordat uit Zwitserland belangrijker hoogere koersen afkwamen, en daar door de feestdagen de markt zeer beperkt was, liepen de koersen weder sterk op.

Spanje en Zwitserland bleven de geheele week tamelijk onveranderd. Daarentegen was Skandinavië in overeenstemming met de overige markt zeer flauw. Kopenhagen kwam een oogenblik op 61.70, Christiania op 62.20. Stockholm meldde een koers voor Holland, die weder normaal was; 150 of 66.66 Hollandsche pariteit. Hier bleef de koers nog iets boven het goudpunt ca. 67.50.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen 1)	Parijs 1)	Berlijn 1)	Weenen 1)	St. Petersburg 1)	New York 1)
13 Mei 1918 ..	9.62	35.60	39.62 1/2	24.85	—	2.02
14 " 1918 ..	9.50 1/2	35.15	39.15	24.12 1/2	—	2.—
15 " 1918 ..	9.39	34.50	38.75	23.82 1/2	—	1.97
16 " 1918 ..	9.21	34.—	38.05	23.10	—	1.94
17 " 1918 ..	9.41	34.80	38.50	23.30	—	1.97 1/2
18 " 1918 ..	—	—	—	—	—	—
Laagste d. w. 1)	9.20	33.90	37.80	22.90	—	1.93
Hoogste " " 1)	9.71 1/2	36.—	40.25	24.95	—	2.03 3/4
11 Mei 1918 ..	9.71 1/2	35.85	39.80	24.95	—	2.03 3/4
4 " 1918 ..	9.86 1/2	36.37 1/2	40.30	25.67 1/2	—	2.06 3/4
Muntpariteit ..	12.10 3/8	48.—	59.26	50.41	1.28	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Christiania *)	Zwitserland *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
13 Mei 1918	69.05	63.70	64.—	49.37 1/2	—	99 1/2-100 1/2
14 " 1918	68.60	63.10	63.15	49.35	57.50	99 1/2-100 1/2
15 " 1918	68.15	62.65	62.65	49.30	57.75	99 1/2-100 1/2
16 " 1918	67.50	62.—	62.20	49.40	57.50	99 1/2-100 1/2
17 " 1918	68.15	61.75	62.40	49.70	57.—	99 1/2-100 1/2
18 " 1918	—	—	62.50	—	58.—	99 1/2-100 1/2
L'ste d. w. 1)	67.—	61.25	61.70	49.—	56.—	99 1/2
H'ste " " 1)	69.10	63.95	64.25	49.75	58.50	100 1/2
11 Mei 1918	69.05	63.90	64.—	49.40	58.—	99 1/2-100 1/2
4 " 1918	69.75	64.60	64.75	49.57 1/2	58.—	99 1/2-100 1/2
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
18 Mei 1918	4.76.45	5.71 1/8	nom.	48 3/4 1)
Laagste d. week..	4.76.45	5.70 1/2	—	48 1/4
Hoogste " " ..	4.76.45	5.71 1/8	—	48 3/4
11 Mei 1918	4.76.45	5.71 3/8	nom.	48 1/8
4 " 1918	4.76.45	5.71 3/8	nom.	48
Muntpariteit	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 3/16

1) Noteering van 15 Mei.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	2 April 1918	5 April 1918	Tijdperk 6 April-7 Mei 1918		7 Mei 1918
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 7/16	97 7/16	97 7/16	97 7/16	97 7/16
B. Airés	d.p.gd.pes.	51	50 3/4	50	52	50 3/4
Calcutta	sh/d.p.rup.	1 5/16 3/32	1 5/16 3/32	1 5/16	1 6/16 1/8	1 6/16 3/32
Hongkong ...	id. p. \$	3 0 7/8	3 0 7/8	3 0 1/2	3 1 3/8	3 1 3/8
Lissabon ...	d.p.escudo	28 1/4	28 3/4	28	29 3/4	29 3/8
Madrid	Peset. p. £	18.52	18.28	15.95	18.38	17.13
Montevideo..	d.p.peso	63	63 1/2	63	65 3/4	65
Montreal ...	\$ per £	4.83 3/4	4.84 3/4	4.82 1/4	4.86 1/2	4.82 1/2
Petrograd ...	R. p. £ 10	nom.	nom.	nom.	nom.	nom.
R.d.Janeiro 1)	d.p.milr.	13 1 1/2 3/32	13 3/16	13 1/32	13 3/32	13 1/32
Rome	Lires p. £	41.78	41.90	41.92	42.93	42.76
Shanghai ..	sh/d.p.tael	4 4 3/4	4 4	4 3 1/2	4 5 3/4	4 5 3/4
Singapore ..	id. p. \$	2 3 3/4	2 3 3/4	2 3 1/2	2 4 5/8	2 4 5/8
Valparaiso 1)	d.p.pap.p.	15 7/16	15 5/8 3/32	15 1 1/2 3/32	16 1 1/2 3/32	16 1 1/2 3/32
Yokohama ..	sh/d.p.yen	2 2 1/16	2 2 1/16	2 1 15/16	2 2 3/8	2 2 3/8

1) Noteeringen op 90 dagen.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen. te New York

18 Mei 1918.....	48 7/8 1)	99 1/2
11 " 1918.....	49 1/8	99 1/2
4 " 1918.....	49 1/4	99 1/2
27 April 1918.....	49 1/4	99 3/8
20 " 1918.....	48 1/4	97 3/4
19 Mei 1917.....	37 3/8	74 3/8
20 Mei 1916.....	36	75 1/4
20 Juli 1914.....	24 15/16	54 1/8

1) Noteering van 17 Mei.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 18 Mei 1918.

Activa.

Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	{ H.-bk. f 34.589.046,09 1/2 B.-bk. " 1.523.168,37 Ag.sch. " 18.905.382,14 1/2	f 55.017.596,61
Papier osh. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef.	f 8.018.363,20	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	8.018.363,20
Beleeningen	{ H.-bk. f 75.468.827,00 1/2 B.-bk. " 8.353.511,88 1/2 Ag.sch. " 51.470.773,67 1/2	
	f 135.293.112,56 1/2	
Op Effecten f 132.477.612,56 1/2	
Op Goederen en Spec. 2.815.500,—	135.293.112,56 1/2
Voorschotten a. h. Rijk	—
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud f 82.956.570,—	
Muntmat., Goud 636.283.728,53 1/2	
	f 719.240.298,53 1/2	
Munt, Zilver, enz. 7.756.377,41	
Muntmat., Zilver	726.996.675,94 1/2
Effecten		
Bel. v. h. Res. fonds. f 5.220.093,82	
id. van 1/5 v. h. kapit. 3.990.268,30 1/2	9.210.362,12 1/2
Geb. en Meub. der Bank	1.465.000,—
Diverse rekeningen	91.215.584,99 1/2
		f 1.027.216.695,44

Passiva.

Kapitaal f 20.000.000,—	
Reservefonds 5.234.534,18 1/2	
Bankbiljetten in omloop 933.985.395,—	
Bankassignatiën in omloop 3.597.446,57 1/2	
Rekening-Courant saldo's:		
Van het Rijk f 3.872.545,59 1/2	
Van anderen 55.387.093,95 1/2	
	59.259.639,55	
Diverse rekeningen 5.139.680,13	
	f 1.027.216.695,44	
Beschikbaar metaalsaldo f 527.114.948,78 1/2	
Op de basis van 2/5 metaaldekking 327.746.452,56	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is 2.635.574.740,—	
Verschillen met den vorigen weekstand:		
	<i>Meer</i>	<i>Minder</i>
Disconto's	3.377.002,14
Buitenlandsche wissels	66.652,80
Beleeningen	15.193.306,48 1/2
Goud	2.530.417,63
Zilver	263.219,88	
Bankbiljetten	18.439.165,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	3.140.996,58 1/2

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
18 Mei 1918	719.240	7.756	933.985	62.857
11 " 1918	721.771	7.493	952.425	60.656
4 " 1918	721.833	7.331	971.986	64.449
27 April 1918	725.771	7.274	936.472	71.764
20 " 1918	729.446	7.158	895.117	75.776
13 " 1918	730.152	7.135	894.911	75.711
6 " 1918	721.397	7.154	893.899	64.320
30 Maart 1918	722.184	7.285	889.692	59.943
23 " 1918	723.051	7.337	864.373	66.509
16 " 1918	723.807	7.323	858.394	58.834
9 " 1918	722.096	7.225	859.317	65.835
2 " 1918	723.746	7.240	870.334	71.288
23 Febr. 1918	714.679	7.295	845.856	83.485
19 Mei 1917	596.180	7.129	757.339	59.484
20 Mei 1916	538.286	2.304	635.156	54.470
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
	Totaal	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks			
18 Mei 1918	55.018	18.000	135.293	527.115	73
11 " 1918	58.395	18.000	150.486	525.715	72
4 " 1918	61.871	18.000	170.593	520.938	70
27 Apr. 1918	46.520	18.000	153.925	530.839	73
20 " 1918	36.547	18.000	115.576	541.717	76
13 " 1918	36.597	—	111.694	542.401	76
6 " 1918	29.243	10.000	115.118	536.216	76
30 Mrt. 1918	19.165	—	115.737	538.809	77
23 " 1918	20.822	—	108.980	543.478	78
16 " 1918	21.714	—	103.580	546.945	80
9 " 1918	24.064	—	111.170	543.537	79
2 " 1918	26.363	—	124.022	541.907	78
23 Febr. 1918	30.574	—	116.030	535.386	78
19 Mei 1917	68.712	54.000	86.567	439.016	74
20 Mei 1916	29.644	7.300	70.584	401.893	78
25 Juli 1914	64.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van 2/5 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	18 Mei 1918	11 Mei 1918
Aan schatkistpromessen..	f 49.445.000,—	f 112.880.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	„ 18.000.000,—	„ 18.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 112.880.000,—	„ 49.492.000,—
Aan zilverbons	„ 33.057.331,50	„ 32.495.522,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
11 Mei 1918	***	***	254.400	
4 " 1918	***	***	251.400	
19 Jan. 1918	86.439	19.270	171.743	60.908
12 " 1918	86.745	18.877	169.249	64.522
5 " 1918	86.761	18.831	171.511	65.236
29 Dec. 1917	86.824	18.548	168.026	66.280
12 Mei 1917	72.825	22.463	157.741	34.906
13 Mei 1916	45.464	32.017	144.617	30.021
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Dis- conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Bele- eningen	Diverse reke- ningen ¹⁾	Beschik- baar metaal- saldo	Dek- kings- per- cent- age
11 Mei 1918		127.700		***	63.100	***
4 " 1918		124.900		***	61.400	***
19 Jan. 1918	7.850	33.667	67.343	24.469	59.179	45
12 " 1918	7.633	33.891	69.204	23.877	58.867	45
5 " 1918	7.851	33.332	71.996	24.459	58.243	44
29 Dec. 1917	7.523	33.789	70.762	23.028	58.511	45
12 Mei 1917	6.534	36.225	49.605	9.504	57.211	49
13 Mei 1916	6.469	34.397	47.435	12.502	43.079	44
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluippost der activa. ²⁾ Op de basis van 2/5 metaaldekking.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. reke- ningen ¹⁾
9 Maart 1918	546	1.291	884	1.095	748
2 " 1918	584	1.308	759	1.093	553
23 Febr. 1918	608	1.238	860	1.084	509
16 " 1918	605	1.237	855	1.086	500
9 " 1918	609	1.250	923	1.094	505
10 Maart 1917	737	1.083	1.002	940	265
11 Maart 1916	914	936	753	927	555
25 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluippost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden p. st.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
15 Mei 1918	61.708	49.977	***	***	***
8 " 1918	61.366	49.683	***	***	***
1 " 1918	61.361	49.439	238.058	28.500	213.836
24 April 1918	61.006	48.409	235.191	28.500	210.836
16 Mei 1917	54.841	38.514	155.948	28.500	124.168
17 Mei 1916	60.094	34.671	117.182	28.500	83.775
22 Juli 1914	40.164	29.317

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-percentage 1)
15 Mei '18	57.317	105.522	41.457	133.820	30.182	17,22
8 " '18	55.872	97.410	37.573	128.130	30.133	18,18
1 " '18	56.460	102.862	34.373	137.652	30.372	17,65
24 Apr. '18	56.724	104.843	34.831	140.154	31.047	17,74
16 Mei '17	44.963	108.231	52.996	108.231	34.776	20,43
17 Mei '16	33.187	79.879	60.645	78.583	43.873	31,50
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 2/3

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHSE RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassen-scheine	Circu-latie	Dek-kings-percentage 1)
15 Mei 1918	2.465.819	2.345.393	1.555.846	11.803.870	34
7 " 1918	2.464.955	2.345.192	1.550.545	11.802.332	34
30 April 1918	2.464.796	2.344.999	1.543.195	11.820.793	34
23 " 1918	2.464.725	2.344.806	1.472.703	11.564.031	34
15 Mei 1917	2.554.842	2.533.093	458.962	8.206.299	37
15 Mei 1916	2.502.216	2.462.791	683.630	6.536.244	49
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
15 Mei 1918	14.546.209	7.751.370	8.613.300	1.541.600
7 " 1918	13.577.588	6.857.044	8.613.400	1.536.800
30 April 1918	13.887.788	7.055.105	8.587.300	1.529.700
23 " 1918	12.698.699	6.298.883	8.289.800	1.457.700
15 Mei 1917	9.277.793	4.592.682	4.512.900	444.300
15 Mei 1916	5.046.962	1.510.915	1.892.700	642.700
23 Juli 1914	750.892	943.964

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buitgew. voorsch. a/d. Staat
16 Mei '18	5.380.980	2.037.108	256.245	1.357.968	16.250.000
9 " '18	5.380.407	2.037.108	255.825	1.300.270	16.150.000
2 " '18	5.379.657	2.037.108	256.116	1.303.893	15.950.000
25 Apr. '18	5.378.863	2.037.108	256.071	1.286.682	15.650.000
17 Mei '17	5.264.420	1.948.706	257.232	760.437	10.300.000
18 Mei '16	4.722.895	—	354.269	806.130	7.400.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Beleen-ning	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culeren.	Rek. Crt. Staat
	1.091.394	1.090.083	992.929	29.064.028	3.017.958	89.560
1.177.399	1.091.821	999.006	27.011.836	3.052.300	46.969	
1.316.081	1.095.412	1.004.032	26.733.186	3.135.363	40.165	
1.397.329	1.097.244	1.043.782	26.395.251	3.313.253	55.764	
483.356	1.234.245	1.129.851	19.344.045	2.511.567	67.839	
422.418	1.543.909	1.218.552	15.445.556	1.995.536	106.035	
1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circu-latie	Rek. Crt. saldi
8 Mei '18	808.733	98.808	480.000	122.005	1.266.338	232.480
2 " '18	805.970	98.776	480.000	125.395	1.265.172	234.550
25 April '18	805.086	98.503	480.000	128.349	1.266.533	235.024
18 " '18	806.161	98.446	480.000	130.285	1.227.362	233.173
11 Mei '17	380.244	87.057	480.000	76.497	916.205	97.891
11 Mei '16	246.170	62.814	480.000	62.023	690.277	156.200

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waar- van in het but-tenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circula-tie
22 Maart '18	1.802.814	899.919	52.500	59.558	1.429.509
15 " '18	1.793.243	890.714	52.500	58.950	1.406.228
8 " '18	1.788.198	916.969	52.500	59.685	1.383.990
1 " '18	1.777.329	905.915	52.500	60.444	1.351.091
21 Febr. '18	1.772.395	897.114	52.500	60.129	1.314.581
15 " '18	1.758.542	872.698	52.500	60.194	1.281.045
8 " '18	1.754.668	858.219	52.500	58.426	1.261.219
1 " '18	1.717.022	801.139	52.500	58.435	1.236.101
23 Maart '17	912.055	352.038	—	10.665	844.603

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waar- van Kapitaal	Algem. Dek-kings-percentage 1)	Percent. Goud-dekking circula-tie
22 Maart '18	871.999	1.882.396	74.011	59,6	63,-
15 " '18	840.732	1.833.275	73.886	61,6	63,3
8 " '18	838.292	1.815.835	73.624	59,2	66,3
1 " '18	801.738	1.820.954	73.401	60,5	66,6
21 Febr. '18	805.704	1.773.492	73.305	60,-	67,5
15 " '18	789.179	1.777.961	73.229	63,1	68,1
8 " '18	805.826	1.787.817	72.829	59,6	68,0
1 " '18	896.583	1.854.486	72.621	61,5	64,8
23 Maart '17	106.271	844.603	56.057	80,5	101,5

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
15 Mrt. '18	681	11.439.631	1.152.208	11.029.244	1.392.492
8 " '18	682	11.438.568	1.164.890	11.190.614	1.395.667
1 " '18	676	11.375.469	1.089.152	11.119.448	1.375.066
21 Febr. '18	686	11.463.952	1.170.737	11.243.053	1.404.882
25 Jan. '18	671	11.527.048	1.199.261	10.777.154	1.399.748

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 21 Mei 1918.

Nu het offensief aan het Westfront voorlooppig tot stilstand is gekomen en het vooruitzicht op de Pinkstervacantie den lust tot het entameeren van nieuwe zaken eenigszins heeft geremd, hebben sommige factoren op de internationale beurzen grootere waarde verkregen, dan in meer bewegende tijden het geval zou zijn geweest. Zoo werkt b.v. op de beurs te Berlijn de vrede met Roemenië nog steeds na, hoewel de voornaamste bepalingen daarvan reeds lang haar invloed op het koerspeil hebben doen gelden. Over het algemeen was deze van zeer gunstigen aard, ondanks het feit, dat voor de petroleumondernemingen in het bijzonder een betere regeling was verwacht. Doch de algemeen-economische overeenkomst heeft in Duitschland de volledige goedkeuring kunnen wegdragen, hetgeen inderdaad niet ten onrechte geschiedde. Voor de eerste twee jaren toch heeft dit land zich het absolute overwicht in Roemenië verzekerd, vooral wat de voorziening van granen betreft, terwijl voor de eerste zeven jaren, te beginnen met 1920, een contract met de Roemeensche regeering is gesloten, waarbij weliswaar op basis van wederzijdsch overleg bepalingen voor den in- en uitvoer worden getroffen, doch waarbij vooruit is vastgesteld, dat Duitschland en voor een deel ook Oostenrijk-Hongarije, op den voet van meest begunstigde natie wordt behandeld.

Te zamen met overwegingen, uit dezen stand van zaken voortvloeiend, heeft de geldruimte te Berlijn stimuleerend gewerkt. Het gevolg hiervan is echter, dat vele waarden in de steer der belangstelling worden getrokken, die voorheen vrijwel een vergeten bestaan hebben gevoerd en die voor het grootste gedeelte steeds in het bezit waren van een kleine groep van ingewijde aandeelhouders. De oorlog echter heeft op deze objecten speciaal de aandacht doen vallen, waardoor wilde koersverheffingen en een ware jacht op deze soort fondsen zich hebben ingezet. Een goed voorbeeld van deze houding der markt heeft in de achter ons liggende berichtperiode de koersbeweging in aandelen Th. Goldschmidt gegeven. Omtrent deze onderneming verluide, dat de patenten der maatschappij, n.l. die betreffende het betrekken van olie uit steenkool, tot zeer hoogen prijs verkocht waren aan een nieuw op te richten vennootschap. De meerderheid der aandelen bevindt zich echter in familiebezit; op de beurs zijn slechts uiterst weinig stukken in omloop, zoodat de groote vraag naar het papier een sensationele koersverheffing met zich bracht.

Ook aandelen in industriele- en auto-ondernemingen, b.v. Daimler, werden tot sterk verhoogde koersen uit de markt genomen, ondanks het feit, dat de vooruitzichten op de balanscijfers geenszins als zeer gunstig zijn aan te nemen. Iloe langer de oorlog echter voortduurt en hoe minder gelegenheid er bestaat het verdiende kapitaal in nieuwe ondernemingen productief te maken, des te meer aandacht wordt er geschonken aan de reeds bestaande vennootschappen, die of hun rentabiliteit reeds bewezen hebben, of op grond van verschillende veranderingen in den algemeenen of speciefiken toestand met reden doen verwachten, dat het hieraan bestede kapitaal meer vruchten zal opbrengen, dan een eenvoudig bankdeposito in staat zou zijn te doen.

Aan den anderen kant oefenen de vooruitzichten op de nieuwe beursbelastingen af en toe een zeer drukkenden invloed uit. Zoo worden thans b.v. reeds vergelijkingen gemaakt tusschen de beurzen te Londen en die te Berlijn, juist wat betreft de belasting op den omzet. Iemand, die te Londen b.v. een bedrag aandelen ter beurze koopt ten beloope van £ 2000 betaalt hiervoor aan Contract-Stamp 4 shilling, in totaal derhalve 8 sh. voor den aan- en verkoop. Te Berlijn echter zou een dergelijke transactie, volgens de thans ingediende (en in dit orgaan reeds besproken), ontwerpen, niet minder dan 260 Mark vereischen, of het 32-voudige van de Engelsche belasting. Men vreest, dat deze buitengewone heffing den effectenhandel naar de buitenlandsche beurzen zal drijven. Hoewel de discussies in het Parlement omtrent deze aangelegenheid nog moeten aauwangen, is men toch niet optimistisch gestemd voor zoover betreft een ingrijpende wijziging ten gunste van de Berlijnsche beurs.

Te Londen is de geldmarkt nog steeds ruim gebleven. Het systeem, voor vreemde gelden 1½ pCt. meer te vergoeden dan voor inheemsche, heeft zich ingeburgerd; bovendien wordt thans overwogen de rentevergoeding voor gelden van laatstgenoemde origine nog sterker te verlagen, om den verkoop van schatkist-obligaties met langeren looptijd in de hand te werken. Het vooruitzicht op dezen maatregel is dan ook thans reeds niet zonder invloed gebleven, in zoverre in de laatste weken een aanmerkelijke toename in den afzet van schatkistpapier te onderscheiden valt. Ongetwijfeld

heeft het tegenhouden van het Deutsche offensief hiertoe ook in niet geringe mate medegewerkt.

Ter beurze zijn de omzetten van geringen omvang gebleven; de stemming echter was gedecideerd vast te noemen. Vooral de 5 pCt. oorlogsleening mocht zich in zoo groote belangstelling verheugen, dat het percentage van de gedetacheerde coupon binnen enkele dagen weder reeds zoo goed als geheel in den koers werd opgenomen. De verhooging der inkomstenbelasting heeft den prijs van de 4 pCt. belastingvrije schatkist-obligaties tot 101½ pCt. opgevoerd. Ook Fransche oorlogsleeningen waren sterk gevraagd, waardoor de koers zich met volle 2 pCt. kon verheffen. De overige buitenlandsche staatsfondsen monteerden alle, met uitzondering van Mexicaansche; men is in Engeland eenigszins ontevreden met de neutrale houding van dit land. In tegenstelling tot de vaste stemming voor Engelsche spoorwegaandeelen, stond de apathische tendens voor Canadeesche gelijksoortige waarden; de voortdurende verhooging der exploitatiekosten (men beweert, dat die bij de Grand Trunk b.v. reeds meer dan 100 pCt. der ontvangsten uitmaken) heeft hieraan wel alle schuld. Eenige verbetering wordt echter verwacht van de verhooging der tarieven, waarvoor thans een felle agitatie wordt gevoerd. Rubberwaarden bleven zonder belangstelling. Van petroleumwaarden waren aandelen Shell gevraagd, in verband met geruchten, dat tot een kapitaaluitbreiding zou worden overgegaan, waarbij aandeelhouders een aanmerkelijke „bonus” zouden ontvangen. Interessant is het, dat, ondanks het ongunstige verslag van de directie der Rio Tinto, de aandeelen dezer maatschappij toch een sterke koersverheffing konden boeken; men spreekt n.l. van de introductie van dit fonds op de Spaansche beurzen in samenhang met het feit, dat de aandelen als onderpand zouden worden aangewezen voor een Engelsch-Spaansche overeenkomst ter stabiliseering van de Engelsche valuta.

In hoeverre Spanje hiertoe in staat is, kan worden geconcludeerd uit verschillende publicaties, die ons uit dit land bereiken. Zoo heeft zich b.v. de goudvoorraad van de Spaansche Bank gedurende den oorlog ongeveer verviervoudigd (deze goudvoorraad bedraagt thans rond 2 milliard Peseta's). Reeds zijn aan Frankrijk en aan de Vereingde Staten van Noord-Amerika leeningen verstrekt tot een gezamenlijk bedrag van 50 miljoen Peseta's; deze credittransactie is eveneens afgesloten op basis van gedeponeerd onderpand. Voor Engeland is het thans van bijzonder belang, een dergelijke overeenkomst af te sluiten, daar het Engelsche Pond Sterling te Madrid op het oogenblik gedaald is tot 17 Peseta's tegenover een muntpariteit van 25 Peseta's.

Te New York is de stemming in de achter ons liggende week uiterst vast gebleven. Onder aanvoering van Steels, voor welk fonds, naar men beweert, een z.g. „pool” gevormd is, werden nagenoeg alle aan de beurs te Wallstreet genoteerde fondsen hooger uit de markt genomen. Voorlooppig gold dit slechts voor industriele waarden, doch later hebben zich ook spoorwegwaarden hierbij kunnen voegen. De oorzaken voor de zeer geanimeerde houding voor industriele aandelen hebben wij reeds eerder in deze kolommen uiteengezet. Voor spoorwegshares gold thans als motief, dat de regeering hoogstwaarschijnlijk zal overgaan tot verhooging der vrachttarieven met 25 pCt. Hoewel dit voor de allernaste toekomst niet van overwegend belang is (immers garandeert de regeering de gemiddelde inkomsten van de laatste drie jaren) voor de tijden, die na den oorlog zullen aanbreeken, is het brengen van de ontvangsten in overeenstemming met de exploitatiekosten van zeer groot nut. Dan toch zullen hoogstwaarschijnlijk de spoorwegen in vrijen eigendom aan de aandeelhouders worden teruggegeven en zal de exploitatie dus weder geheel op eigen verantwoording moeten geschieden, waarbij dan natuurlijk de kwestie van een voldoende winstmarge van overwegend belang zal zijn.

De markt te onzent heeft onder het vooruitzicht van de Pinkstervacantie slechts geringe levendigheid aan den dag gelegd. De afdeling voor *Staatsfondsen* was voor de inheemsche soorten vast gestemd, in verband met de ruime geldmarkt, terwijl buitenlandsche obligaties slechts met eenige reserve werden gekocht. Voor een deel kan dit laatste in verband worden gebracht met de voorstellen tot „wering van buitenlandsche fondsen”; men is zich nog niet goed de consequenties bewust, die uit het tot stand komen van deze wet kunnen voortvloeien en geeft er diensgevolge de voorkeur aan een afwachtende houding aan te nemen. Over het algemeen echter wordt het ontwerp ter beurze gunstig beoordeeld. Men is zich natuurlijk wel de nadeelen bewust, die voor den arbitragehandel in het bijzonder uit de nieuwe voorschriften kunnen ontstaan, men ontveinst zich verder geenszins de moeilijke positie, waarin sommige firma's met uitgebreide buitenlandsche relaties, die vóór den oorlog

voornamelijk hun bedrijf vonden in het emitteren van vreemde waarden aan onze beurs, geplaatst kunnen worden, doch men is er van overtuigd, dat de in te voeren voorschriften over het geheel in een lang gevoelde behoefte voorzien. Overigens wendt men thans reeds pogingen aan, om zooveel mogelijk te frachten de particuliere belangen (waarvan wij hierboven reeds enkele releveerden) te saveeren; o.a. is men doende een petitionnement van de belanghebbende arbitrageanten saam te stellen en te doen onder teekenen waarbij der Kamer en den Minister eenige wenken uit de practijk van het beursleven zullen worden verstrekt. Hierdoor zullen wellicht nog enkele wijzigingen in den thans aangenomen opzet van het ontwerp gebracht kunnen worden, zonder dat nochtans het doel, het aanwenden van het Nederlandsch kapitaal zooveel mogelijk ten bate van Nederlandsche belangen, uit het oog behoefte te worden verloren.

	14 Mei.	16 Mei.	17 Mei.	Rijzing of daling.
5 %/o Ned. W. Schuld	94 ³ / ₁₆	93 ⁷ / ₁₆	94	— ⁵ / ₁₆
4 1/2 %/o " " " 1916	95	94 1/2	94 1/2	— 1/2
4 %/o " " " 1916	87 11/16	87 11/16	87 3/16	— 3/8
3 1/2 %/o " " "	78 1/4	77 3/4	—	— 1/2
3 %/o " " "	69	68 7/16	68 13/16	— 3/16
2 1/2 %/o Cert. N. W. S.	58 7/8	58 3/16	58 3/8	— 1/4
5 %/o Oost-Indië 1915	97 1/2	97 3/8	97 3/4	+ 1/4
4 %/o Hongarije Goud	45	45	—	—
4 %/o Oostenr. Kronenrente	38	37 3/4	38 1/2	+ 1/2
5 %/o Rusland 1906	26 3/4	26	25	— 1 3/4
4 1/2 %/o Ivangorod Dombro . .	23 1/2	23 1/4	22 1/4	— 1 1/4
4 %/o Rusland Cons. 1880 . .	22 1/16	22	—	— 1/16
4 %/o Rusl. bij Hope & Co. . .	23 13/16	23 1/16	23 1/2	— 3/16
4 1/2 %/o China Goud 1898 . .	54	54	—	—
5 %/o Brazilië 1895	59 1/4	59 1/4	—	—

Van de locale afdelingen hebben *cultuurwaarden* en van deze weder voornamelijk suikerwaarden, de aandacht getrokken. Na het sluiten van de emissie op de aandelen der Cultuur-Maatschappij der Vorstenlanden trad aanvankelijk een lichte verbetering voor dit fonds in, welke echter al spoedig werd gevolgd door een hernieuwde inzinking. De berichten, die uit Indië omtrent de opbrengstprijzen van suiker zoowel van muscovados als van No. 16 en Superieur, ontvangen worden, luiden dan ook nog verre van bemoedigend. Ook heeft tot de weder ingetreden loomen tendens medegewerkt de bekendmaking van de gedachtenwisseling tusschen onze Minister van Koloniën en den Gouverneur-Generaal, waaruit is gebleken, dat de oprichting van een exportcentrale voor Nederlandsch-Indië niet tot de onmogelijkheden behoort, hoewel vele der naaste belanghebbenden en deskundigen het vrijwel er over eens zijn, dat een dergelijk instituut niet in het belang van Indië of van de in Indië verkende ondernemingen geacht zou mogen worden. Bovendien heeft de gestie van het bestuur der Cultuur-Maatschappij der Vorstenlanden, behalve veel critiek, ook de vrees naar voren gebracht, dat de overige suikermaatschappijen tot gelijksoortige handelingen zullen overgaan, hetgeen ongetwijfeld een blijvende depreciatie van de betrokken aandelen, althans voor de eerste tijden, zou beteekenen. In dit verband waren ook aandelen Handelsvereniging „Amsterdam”, niet betrekking waartoe echter in het hier genoemde opzicht zeer optimistisch wordt geoordeeld, op vrij groote schaal aangeboden. Hierbij moet echter niet uit het oog worden verloren, dat ter beurze zich een krachtige contramine-partij heeft ontwikkeld, die telkens gereed staat, haar aanvallen te hernieuwen. Aan den anderen kant vormt deze omstandigheid ongetwijfeld een grooten steun voor de markt, waaruit dan ook het spoedig herstel na het binnenkomen van een ook slechts onbeteekend gunstig bericht te verklaren valt.

In aansluiting aan de suikerwaarden, waren ook de overige cultuurfondsen ongeanimeerd. *Rubberaandelen* werden beïnvloed door de mededeeling, dat reeds sommige ondernemingen zijn overgegaan tot het inkrimpen van de productie, terwijl gelijktijdig hiermede de prijs zoodanig gedaald is, dat slechts een uiterst geringe winstmarge overblijft. Hoewel deze omstandigheden natuurlijk slechts drukken op de resultaten van het lopende jaar, is men algemeen van meening, dat de directies met een en ander terdege rekening zullen houden, zoodat bij de nog op te maken eindcijfers over het jaar 1917 het houden van zoo groot mogelijk kasvoorraad zal worden overwogen en ook overigens alles in het werk zal worden gesteld, om de financieele positie zoo krachtig mogelijk te doen zijn. Op groote dividend-uitkeeringen wordt dan ook ter beurze niet gerekend; zelfs vermoedt men, dat verschillende ondernemingen het voorbeeld van de Cultuur-Maatschappij der Vorstenlanden zullen moeten volgen, teneinde eenigszins onafhankelijk te kunnen

staan met betrekking tot het financieren van de niet-verscheepbare productie.

Voor de *tabakmarkt* hebben vrijwel dezelfde motieven gegolden, hoewel het verschijnen van de verslagen der Deli-Batavia en der Arendsburg Maatschappijen hier toch een beteren indruk hebben gewekt. Ook stemde hier eenigszins rustiger de overweging, dat thans nog niet besloten behoefte te worden tot inkrimping van den aanplant voor oogst 1919; men koestert nog de hoop, dat tegen den tijd, dat het besluit daarnaangaande genomen moet worden, n.l. in Augustus a.s. de omstandigheden van dien aard zullen zijn, dat redelijkerwijze het vooruitzicht op betere tijden mag worden aangenomen.

De *petroleumafdeeling* is zeer vast gestemd gebleven voor aandelen Koninklijke Petroleum-Maatschappij; het betaalde dividend is thans reeds weder bijna geheel bij den koers gevoegd. Men sprak hier ook van een nieuwe emissie, evenals te Londen met betrekking tot de Shell-Company, waarbij ook een „bonus” in het vooruitzicht werd gesteld. De overige en met name de Roemeensche soorten, konden zich in aansluiting aan de houding voor deze fondsen in het buitenland niet in groote belangstelling verheugen. Wel bleef de stemming vrij vast, doch de omzetten waren van zeer geringe beteekenis.

	14 Mei.	16 Mei.	17 Mei.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	192 3/4	192 7/8	—	+ 1/8
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	165 3/4	166 3/4	168 1/4	+ 2 1/2
Rotterd. Bankvereniging . .	134 1/4	135	134 1/2	+ 1/4
Amst. Superfosfaatfabriek . .	168	164	—	— 4
Van Berkel's Patent	158	158	—	—
Insulinde Oliefabriek	191 1/4	195	198	+ 6 3/4
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	104 1/8	104 3/8	104	— 1/8
Ned. Scheepsbouw-Mij.	154	151	—	— 3
Philips' Gloeilampenfabriek	330	325	326	— 4
R. S. Stokvis & Zonen	629	634	639	+ 10
Vereenigde Blikfabrieken . .	127 1/2	126	125	— 2 1/2
Compania Mercantil Argent.	215	214 1/4	214 3/4	— 1/4
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	115	113 1/8	112 1/2	— 2 1/2
Handelsver. Amsterdam . . .	277	284 1/2	287 1/2	+ 10 1/2
Holl. Transatl. Handelsver.	151	150	—	— 1
Linde Teves & Stokvis	225	228	228	+ 3
Van Nierop & Co's Handel-Mij	185 1/2	184	183	— 2 1/2
Tels & Co's Handel-Mij	175 1/4	179	—	+ 3 3/4
Gecons. Holl. Petroleum-Mij	189 3/8	188 1/4	189 3/8	—
Kon. Petroleum-Mij.	490 1/2	498	511 1/2	+ 21
Orion Petroleum-Mij.	82 1/2	81	82	— 1/2
Steaua Romana Petr.-Mij. . .	197 1/2	191 1/2	193 1/2	— 4
Amsterdam-Rubber-Mij.	150 3/4	154 1/2	153 1/4	+ 2 1/2
Nederl.-Rubber-Mij.	92 1/4	92 1/2	94	+ 1 3/4
Oost-Java-Rubber-Mij.	185 1/2	184 1/2	184	— 1 1/2
Deli-Maatschappij	403 1/2	416	420	+ 16 1/2
Medan-Tabak-Maatschappij . .	175	180	184	+ 9
Senembah-Maatschappij	466 1/2	479	490	+ 23 1/2

Meer handel vond plaats in de *scheepvaartafdeeling*, waar vooral de Indische lijnen gefavoriseerd werden in verband met de wederopenstelling van de vaart tusschen Indië en Amerika. De ondergang van de „Zaanland” van den Kon. Holl. Lloyd had slechts weinig invloed op de algemeen gunstige tendens; zelfs berekende men reeds, dat de maatschappij een niet onaardige winst door de vergoeding ad \$ 250 per ton zou kunnen realiseren, al ontveinsde men zich niet, dat, van nu af aan, geen inkomsten meer met de exploitatie, resp. de verhuring van het schip gemaakt kunnen worden.

	14 Mei.	16 Mei.	17 Mei.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	367 1/2	372 1/2	376 1/2	+ 9
" " " " gem. eig.	337	349 1/2	—	+ 12 1/2
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. . .	272	250	—	— 22
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	167 1/2	167 1/2	—	—
Hollandsche Stoomboot-Mij. .	198	206 1/4	203	+ 5
Java-China-Japan-Lijn	248 1/2	254 3/4	256 1/2	+ 8
Kon. Hollandsche Lloyd	162 1/2	165 1/4	163 3/4	+ 1 1/4
Kon. Ned. Stoomboot-Mij. . . .	228 7/8	230 1/4	231 1/4	+ 2 3/8
Kon. Paketvaart-Mij.	242 3/8	249 1/4	249 1/2	+ 6 7/8
Maatschappij Zeevaart	305	299 1/2	—	— 5 1/2
Nederl. Scheepvaart-Unie . . .	240 3/4	245 1/2	244 7/8	+ 4 1/8
Nievelt Goudriaan	1140	1140	1140	—
Rotterdamsche Lloyd	254	257 1/2	258 3/4	+ 4 3/4
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	—	335	340	+ 5
" " „Nederland”	262 1/2	269	249 1/2*	— 13
" " „Noordzee”	210 1/2	215	215 1/2	+ 5
" " „Oostzee”	313	316	317	+ 4

* ex dividend.

De *Amerikaansche markt* was opgewekt van toon. Leven-

dige handel vond plaats in aandelen Steel Corporation, waarin vooral groote premie-affaires werden afgesloten. Later werd de aandacht ook getrokken tot aandelen Southern Rail, die steeds wel een geliefd object voor de Hollandsche speculatie zijn geweest en die dan ook thans bij de rijzing der lichtere spoorwegaandelen voraan stonden. Weliswaar konden ook aandelen Missouri in deze gunst deelen, doch de beweging was hier veel minder „gezond” dan bij eerstgenoemd fonds en kon zich dan ook in de laatste dagen der berichtperiode niet handhaven.

	14 Mei.	16 Mei.	17 Mei.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ...	74 ³ / ₈	74 ³ / ₈	72 ⁹ / ₁₆ *	— 2 ¹ / ₁₆
Anaconda Copper	137 ¹ / ₂	136 ¹⁵ / ₁₆	136 ¹ / ₂	— 1
Un. States Steel Corp.	95 ¹³ / ₁₆	95 ⁹ / ₁₆	95 ¹ / ₂	— 5 ¹ / ₁₆
Atchison Topeka	85 ¹ / ₂	85	—	— 1 ¹ / ₂
Southern Pacific	83 ⁷ / ₈	82 ⁷ / ₈	—	— 1
Union Pacific	120 ¹⁵ / ₁₆	120 ¹ / ₄	119 ¹ / ₄	— 1 ¹¹ / ₁₆
Int. Merc. Marine afgest.	29 ³ / ₈	28 ³ / ₈	29	— 3 ¹ / ₈
” ” ” ” prefs.	101 ¹¹ / ₁₆	99 ³ / ₈	100 ¹ / ₄	— 1 ¹¹ / ₁₆

* ex dividend.

De geldmarkt is ruim gebleven; prolongatie noteerde 2½ pCt.

GOEDERENHANDEL.

SUIKER.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Mei	Londen			New York 96% Centrifugals.
		Tates Cubes No. 1	White Javas fob.	Americ. Granulated fob.	
17 Mei 1918....	f —	64/9	—	—	5,92
10 „ 1918....	—	53/9	—	—	5,92
17 Mei 1917....	23 ¹ / ₄	47 ¹ / ₂	—	30/6	6,02
17 Mei 1916....	31 ¹⁵ / ₁₆	47 ¹ / ₂	21/-	31/9	6,52
21 Juli 1914....	11 ¹³ / ₃₂	18/-	—	—	3,26

Volgens F. O. Licht bedraagt de vermindering van den bietaanplant in Duitschland in doorsnee 8 %. De velden zien er overal — ook in ons land — zeer gunstig uit.

Op Java kwamen nog eenige afdoeningen tot stand tot f 6,— voor No. 12/14 en tot f 7¹/₂ voor Superieur. Ook naar Britsch-Indië mogen thans weer Hollandsche schepen uitvaren, waarvan er eenige met suiker beladen te Sabang

lagen, doch voor deze destinatie zal waarschijnlijk minder ruimte disponibel zijn dan tot dusver.

Van de overige suikermarkten kwamen geen nieuwe berichten binnen.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, dd. 28 Maart 1918.

Niettegenstaande den onzekeren politieken toestand gaan prijzen van Amerikaansche katoen nog geregeld hooger, hoofdzakelijk door de goede vraag uit de industrie. Zoover als men zulks kan beoordeelen, zal er dit jaar geen schaarschte zijn, tenminste niet in Amerika, maar de voorraden in Liverpool worden steeds kleiner en men vreest, dat de verschepingen over April weer zullen tegenvallen. Egyptische katoen is weer duurder, terwijl ook de overige soorten nogal belangstelling ondervinden. De voorbereidingen voor den nieuwen Amerikaanschen katoenogst schieten flink op, terwijl de vooruitzichten in de verschillende staten nogal variëren. De berichten uit Texas zijn minder gunstig in verband met de weinige regens, doch zulks kan spoedig veranderen, terwijl men ook niet verwacht, dat de oogst daar nu voor het vierde jaar weer slecht zal worden.

De garenmarkt blijft zeer vast en nu de vraag grooter is dan het aanbod, kunnen spinners zeer mooie prijzen bedingen, van welke gelegenheid zij een dankbaar gebruik maken. Er komen steeds meer spinnerijen, die absoluut niet willen noteeren en dit werkt natuurlijk zeer gunstig op de prijzen van andere spinners, die misschien minder aandacht aan hun oude contracten wijden. Men legt zich ook meer toe op het verspinnen van de slechtere kwaliteiten Amerikaansche katoen en van Egyptische katoen, omdat men dan langer mag werken. De meeste vraag is voor het binnenland, maar de exporthuizen koopen ook groote hoeveelheden enkele en getwijnde garens. Zonder de tegenwoordige verschepingsmoeilijkheden zouden deze aankopen nog grooter zijn en men mag zeker geen lagere prijzen verwachten, zoo lang de vraag zoo levendig blijft.

De doekmarkt is zeer vast en hoewel de meeste koopers de hooge prijzen niet willen betalen, zijn er nog steeds vele, die hunne voorraden moeten aanvullen, terwijl verder verschillende weverijen geen nieuwe orders aannemen, totdat zij hunne loopende contracten flink zullen hebben vermindert. Van Indië komen ook weer meer orders binnen en in mull dhooties en lichte gebleekte shirtings zijn verschillende zaken tot stand gekomen.

Zie den staat der noteeringen hierneven.

Noteeringen. *)

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Mei	Mats Mei	Haver Mei	Tarwe Juli	Mats Juni	Lijnzaad Juni
18 Mei '18	220 ³)	127 ³ / ₄	76 ¹ / ₄	12,65	5,25	23,95
11 „ '18	220 ³)	127 ⁷ / ₈	72 ³ / ₄	12,90 ⁴)	5,25	24,30
18 Mei '17	228 ³)	152 ¹ / ₄ ⁵)	66 ¹ / ₈ ⁵)	17,55 ⁴)	12,—	26,—
18 Mei '16	122 ³ / ₄	74 ³ / ₄	45 ³ / ₈	7,35 ⁴)	4,25	10,75
18 Mei '15	153 ³ / ₄	73 ³ / ₈	51 ³ / ₈	13,15 ⁶)	5,40 ⁶)	11,80 ⁶)
20 Juli '14	82 ¹)	56 ³ / ₈ ¹)	36 ¹ / ₂ ¹)	9,40 ²)	5,38 ²)	13,70 ²)

1) per Dec. 2) per Sept. 3) offic. vastgest. locoprijs 4) per Juni 5) per Juli 6) per Mei

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	21 Mei 1918	13 Mei 1918	20 Mei 1917
Tarwe	572,50 ¹)	572,50 ¹)	588,— ¹)
Rogge (No. 2 Western) ..	—	nom.	nom.
Mais (La Plata)	—	—	345,— ¹)
Gerst (46 lb. feeding)....	—	—	345,— ¹)
Haver (38 lb. white clipped)	—	21,— ¹)	20,— ¹)
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad)	—	—	200,— ¹)
Lijnzaad (La Plata)	—	nom.	nom.

1) Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	12 Mei—18 Mei 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Overeenk. tijdvak 1917	12 Mei—18 Mei 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Overeenk. tijdvak 1917	1918	1917
Tarwe.....	—	—	134.950	—	—	8.903	—	143.853
Rogge	—	—	8.465	—	—	—	—	8.465
Boekweit	—	—	2.314	—	—	—	—	2.314
Mais	—	—	77.641	—	—	54.331	—	131.972
Gerst	—	—	22.949	—	—	9.563	—	32.512
Haver	—	—	10.025	—	—	15.043	—	25.067
Lijnzaad	—	—	8.322	—	—	7.560	—	15.882
Lijnkoek.....	—	—	19.432	—	—	20.576	—	40.008
Tarwemeel	—	—	6.243	—	—	—	—	6.243

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor België.

Tarwe	—	96.316	113.032	—	—	96.316	113.032
Mais	—	38.730	7.479	—	—	38.730	7.479
Rogge	—	5.174	—	—	—	5.174	—
Tarwemeel	—	—	—	—	—	—	—
Gerst	—	6.174	144	—	—	6.174	144

*) Door de feestdagen wordt het overzicht der granen deze week niet gegeven.

Noteringen voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	20 Mei '18	13 Mei '18	6 Mei '18	21 Mei '17	20 Mei '16
New York voor Middling ..	26,25 c	28,20 c	27,20 c	21,15 c	13,20 c
New Orleans voor Middling	29,25 c	29,25 c	28,50 c	20,13 c	13,00 c
Liverpool Good Midd. Americ.	22,07 d ¹⁾	22,23 d	21,70 d	13,44 d ²⁾	8,74 d ²⁾

¹⁾ 17 Mei. ²⁾ Middling.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '17 tot 17 Mei '18	Overeenkomstige perioden	
		1916-'17	1915-'16
Ontvangsten Gulf-Havens..	5776	6674	6841
„ „ Atlant. Havens		2321	2236
Uitvoer naar Gr. Brittannië	3670	1977	2108
„ „ 't Vasteland.		453	—
„ „ Japan etc...			
Voorraden in duizendtallen	17 Mei '18	17 Mei '17	17 Mei '16
Amerik. havens.....	1314	926	1167
Binnenland.....	994	813	704
New York.....	—	68	229
New Orleans.....	—	266	288
Liverpool.....	322	575	728

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	IJzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
17 Mei 1918..	nom.	110.-/-	363.-/-	30.10/-	52.-/-
13 „ 1918..	nom.	110.-/-	375.-/-	30.10/-	52.-/-
18 Mei 1917..	nom.	130.-/-	250.7/6	30.10/-	—
19 Mei 1916..	82/6	138.-/-	197.5/-	31.15/-	95.-/-
20 Juli 1914..	51.4/-	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

WOL.

De markt te Boston is willig voor die soorten, waarop door de Amerikaansche regeering geen beslag gelegd is. Aanvoer van uit het buitenland heeft langzaam plaats. De totale markttoevoer bedroeg:

	1 Jan.-31 Mrt. 1918	1 Jan.-31 Mrt. 1917
uit het binnenland....	110.000 bn.	164.000 bn.
uit het buitenland....	115.000 „	119.000 „
	225.000 bn.	283.000 bn.

Volgens de gegevens van het United States Department of Agriculture is het totaal aantal schapen in de Vereenigde Staten ten vorigen jare met 1.284.000 stuks toegenomen.

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.:

De laatste veertien dagen waren voor de huiden-branche, wat ons land betreft, van geene beteekenis en er is feitelijk van een huidenmarkt geen sprake meer. Clubs zoowel als huidenhandelaren leveren geregeld af van den ouden voorraad en de weinige huiden, die er vallen, door het slachtverbod, zijn meest van inferieure qualiteit, die door gebrek aan beter toch opgenomen worden. Er zullen dus, vóór de slachttingen weder normaal worden, geen huiden meer aanwezig zijn.

Wat exotische huiden betreft, zijn buitenlandsche markten willig gestemd en er zijn nog massa's huiden van Nederlandsche importeurs in het buitenland, doch er is, door gebrek aan scheepsgelegenheid, geen sprake van die hier aan de markt te brengen.

Van de weinige exotische huiden, die hier aan de markt waren, werden afgedaan: 1764 drooggezouten en 190 droge Kaaphuiden; en blijven er nog: 1160 drooggezouten Kaaphuiden I en 920 drooggezouten Kaaphuiden II, die ook heel spoedig zullen opgeruimd worden, aangezien er zekerheid bestaat, dat er geen nieuwe partijen aangevoerd zullen worden. De toestand is in 't algemeen ernstig, zonder het minste uitzicht op verbetering.

Kalfsvellen blijven veronachtzaamd, doordien afdeeling „Crisiszaken” weigeren blijft uitvoer toe te staan voor groote partijen, die uit de „Maasdijk” en „Poeldijk” gelost

werden en waarvoor feitelijk reeds van het buitenland ruil heeft plaats gehad. Wel worden enkele kleine partijen door de binnenlandsche looierij opgenomen, doch dit heeft geen merkbaaren invloed op den voorraad.

Rotterdam, 18 Mei 1918.

VERKEERSWEZEN. SCHEEPVAART.

21 Mei 1918. De in het vorige overzicht uitgesproken verwachting, dat de nieuwe Duitsche prijzenverordening de Nederlandsche scheepvaart zou schaden, is maar al te spoedig gegrond gebleken; eenige Nederlandsche schepen werden naar Swinemünde opgebracht. Waar een der schepen zonder eenige lading was — en dus geen contrabande vervoerde — waardoor elk motief voor prijsmaking afwezig was, zou aangenomen moeten worden, dat de omstandigheden in tegenpraak waren met de opvatting, dat het schip ten dienste van de vijandelijke oorlogvoering gebruikt werd. De schepen waren door de Nederlandsche regeering gevorderd om in Zweden hout te laden voor Nederland, hetgeen aan de Duitsche autoriteiten bekend was. Als argument voor opbrenging werd dan ook iets nieuws gevonden, n.l. dat de schepen zonder „Geleitschein” voeren, hetgeen inderdaad juist is, omdat de Duitsche autoriteiten weigerden dergelijke documenten af te geven. Het is hier niet de aangevozen plaats om de weigering „Geleitscheine” af te geven en tegelijkertijd te eischen dat dergelijke documenten aan boord moeten zijn, te kwalificeeren; verwacht wordt echter, dat de regeering onverwijld vrijlating der schepen en volledige schadevergoeding voor het oponthoud zal eischen.

Inmiddels heeft de overheid alle Nederlandsche schepen verboden naar het buitenland te vertrekken. Of maatregelen overwogen worden om de vaart op Skandinavië te onderhouden door konvooi van oorlogschepen?

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
13/18 Mei 1918	—	—	—	50/-	—	200/-
6/11 „ 1918	—	—	—	50/-	—	200/-
14/19 Mei 1917	—	—	f 7,—	40/-	f 52,25	142/6
15/20 Mei 1916	—	—	f 18,—	14/-	f 110,—	173/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Cronstadt
13/18 Mei 1918	69/-	101/3	—	120/-	—	—
6/11 „ 1918	69/-	101/3	—	120/-	—	—
14/19 Mei 1917	69/-	101/3	140/-	100/-	—	—
15/20 Mei 1916	fr 66,—	95/-	112/6	60/-	f 6,50	—
Juli 1914	„ 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	5/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
13/18 Mei 1918.....	275/-	500/-	—	185/-
6/11 „ 1918.....	275/-	500/-	—	185/-
14/19 Mei 1917.....	375/-	400/-	—	160/-
15/20 Mei 1916.....	133/9	140/-	—	150/-
Juli 1914....	14/6	16/3	25/-	22/3

RIJNVAART.

Week van 13 tot 30 Mei 1918.

Door de gestadige toevoeren naar de laadhavens liepen de verladingen naar den Bovenrijn vlot van stapel. De waterstand bleef gunstig, zoodat de schepen op 2,30 Meter konden afladen. Bij voldoende aanbod van schepen en evenredige vraag bleven de vrachten op hetzelfde peil en werd Mk. 2,25 tot Mk. 2,50 per ton betaald naar Mannheim.

De sleeploonen ondergingen wederom eenige stijging; het hoogste cijfer bedroeg 16 pf. per centner.

Van Rotterdam naar de Ruhrhavens was de toestand onveranderd. Bevrachtingen hadden niet plaats. De sleeploonen varieerden tusschen 20/10 cents boven het 50 cents tarief.

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM

Telefoon 3600

'S-GRAVENHAGE

Telefoon H 280, 300

GRONINGEN

Telefoon 1555

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc.,
in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.

PROSPECTUS GRATIS.

NEDERLANDSCHE GRONDBRIEFBANK

HEERENGRACHT 495, AMSTERDAM

5 pCt. Obligatiën (Grondbrieven) tegen Beurskoers
Gecertificeerd door de Centrale Trust-Compagnie

Verkrijgbaar in stukken van f 2500,—, f 1000,—, f 500,— en f 100,—
op elk goed effectenkantoor

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD

AMSTERDAM

Geregelde
Passagiers- en Vrachtdienst
met nieuwe, moderne
post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

NEW YORK

GRONINGSCH E CREDIET- EN HANDELSBANK

GRONINGEN, APELDOORN, APPINGEDAM, ASSEN EN VEENDAM

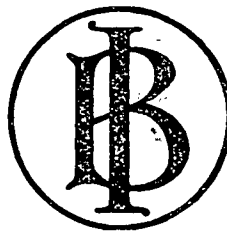
Kapitaal f 5.000.000,—

Geplaatst en volgestort f 2.000.000,—

Reserves ruim. f 387.000,—

VERSCHAFT BEDRIJFSKAPITAAL AAN
LANDBOUW, HANDEL EN NIJVERHEID

INCASSO — DEPOSITO — SAFE DEPOSIT

„Internationale Bank”

voor Zakelijken Waarborg

TE GRONINGEN

Geeft **5%** PANDBRIEVEN uit in stukken van
f 1000 en f 500 tegen den koers van **97%**

DE SPAARNE-BANK

HAARLEM

Gestort Kapitaal en Reserves f 1.184.000,—

REKENING-COURANT, CREDIETEN, INCASSEERINGEN, ASSURANTIËN,
WISSELS, EFFECTEN, COUPONS, PROLONGATIËN, DEPOSITO'S, ENZ.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, AALSMEER, BEVERWIJK, BLOEMENDAAL, EDAM, HILLEGOM,
HOOFDDORP, LEIDEN, LISSE, PURMEREND, IJMUIDEN, ZANDVOORT.

Volgestort Kapitaal f 3.050.000,—

Reserve f 721.500,—